

Toplum ve Sosyal Hizmet

ISSN: 2147-3374 / E-ISSN: 2602-280X

Araştırma Makalesi / Research Article

Ankara'da Öğrenim Gören Suriyeli Lisansüstü Öğrencilerin Çok Kültürlülük ve Kimlik Bağlamında Sosyal Uyum Algıları*

The Perceptions of Social Adaptation of the Syrian Graduate Students who is Studying in Ankara in the Context of Multiculturalism and Identity

Nurgül YILDIZ¹, Erdal Tanas KARAGÖL²

¹ Doktora Öğrencisi., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Politika Anabilim Dalı, nurgulyildiz0655@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1910-4382

² Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Anabilim Dalı, erdalkaragol@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0803-4064

Başvuru: 17.11.2020
Kabul: 14.12.2021

Atıf:
Yıldız, N. ve Karagöl, E.T. (2022). Ankara'da öğrenim gören Suriyeli lisansüstü öğrencilerin çok kültürlülük ve kimlik bağlamında sosyal uyum algıları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(1), 41-68. DOI: 10.33417/tsh.827183

ÖZET

Tarihsel kökleri itibariyle çok kültürlülüğe yabancı olmayan Türkiye toplumu, 2011 yılından bu yana yoğun bir Suriyeli nüfus göçü yaşamakta ve bu nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Bu yönüyle Suriyeli göçü Türkiye'nin halihazırda çok kültürlü olan toplumsal yapısında bir kültürel zenginlik artışı oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında bu dinamikten yola çıkılarak Ankara'daki yerleşik toplumun Suriyeli kültürel kimliğine mensup kişiler ile olan ilişkisinin, Suriyeliler nezdinde sosyal uyum doğrultusunda nasıl algılandığı sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemi kullanılarak bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Alan araştırmasında; çok kültürlülüğün etkisi çerçevesinde, kimlik farklılığının Ankara toplumuna uyum noktasındaki etkileri, Suriyeli göçü üzerinden Suriyeli lisansüstü öğrenciler özelinde ele alınmış ve bu kapsamda Ankara'daki devlet ve vakıf üniversitelerinde lisansüstü düzeyde öğrenim gören 14 Suriyeli öğrenci ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen mülakatlar neticesinde elde edilen bulgular ışığında Ankara toplumunda Suriyelilere yönelik bir önyargı halinin mevcut olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, önyargı halinin Suriyeliler özelinden çıktığı ve genellendiği görülmüştür. Çözümün ise doğru bir iletişim ile mümkün olabileceği ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Çok kültürlülük, kimlik, uyum, Suriyeli

ABSTRACT

Considering the historical background of is no stranger to multiculturalism the society in Turkey. However, a intensive population migration the Syrians the society of since 2011 Turkey is home to. Syrian immigration in this aspect of a multicultural social structure of Turkey already constitutes a cultural richness increase. Within the scope of the study, it was started from here. The relationship of the resident society in Ankara with people belonging to the Syrian cultural identity has been examined. The question of how Syrians perceive social cohesion has been tried to be answered. In this context, field research was carried out using the qualitative research method within the scope of the study. In the field research; within the framework of the impact of multiculturalism, impacts of identification differences on society in Ankara at the harmony point was examined based on Syrian immigration specifically for Syrian graduate students, and in this context, interviews were done with 14 Syrian students studying at the graduate level in state and foundation universities in Ankara. Under the light of the findings obtained from the interviews, prejudice against Syrians in Ankara was seen that the present state of society. However, prejudice is not specific to Syrians and is generalized. The solution of the problem is through correct communication.

Keywords: Multiculturalism, identity, adaptation, Syrian

* Bu çalışma, "Ankara'da Öğrenim Gören Suriyeli Lisansüstü Öğrencilerin Çok Kültürlülük ve Kimlik Bağlamında Sosyal Uyum Algıları" adlı yayımlanmamış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

GİRİŞ

Çok kültürlü toplum yapısı, içerisinde birbirinden farklı kültürel kimlikleri bir arada barındırmaktadır. Birlikte var olma pratiği ve olabilme becerisi sergileyen farklı kültürel kimliklerin birlikte var olduğu çok kültürlü toplumsal yapı, söz konusu becerinin temeli olarak içerisinde beraberinde sosyal uyum kavramını sürüklemektedir. Bu anlamda çok kültürlü yapıyı besleyen yoğun göç akınları beraberinde birtakım kavramların ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır. Bunlardan Avrupa toplumlarının yaşadıkları yoğun göçlerin neticesinde ortaya çıkan dönüşüme ve göçe maruz kalan toplumların bir tepkisi olarak ortaya çıkmış olan entegrasyon kavramı, günümüzde evrensel ölçüde kullanım sahasına sahiptir (Öner ve Öner, 2018: 139).

Kitlesel veya bireysel insan hareketlilikleri ile ortaya çıkan farklı etnik ve mezhepsel grupların varlığı beraberinde etnik kimlikleri getirmektedir. Etnik kimlikler kişiler vasıtasıyla doğuştan getirilmektedir (İnaç, 2010: 44). Kimlik kavramına toplumsal açıdan yaklaşıldığında ise bir inşa süreci ile karşılaşmaktadır. Farklılık vurgusu kullanılarak öteki üzerinden inşa edilen kimlik ile birlikte çok kültürlülük konusu toplumsal düzeyde ortaya çıkmaktadır (Özense, 2012: 59). Ortaya çıkan söz konusu çok kültürlülük hali günümüzde kimi gerekçelerle pek de hoş karşılanmayabilmektedir. Zira günümüzde yaşanan yoğun Suriyeli göçü Türkiye toplumu içerisinde birtakım sosyal hareketliliklerin açığa çıkmasına zemin hazırlayan nedenlerden biri olmuştur. Doğal bir getiri olarak da sosyal uyum temelli olan önemli birtakım faktörler öne çıkmaktadır. Mevcut toplumdaki farklı olan yeni grubun kimliğine ait olan dil, kültür ve gündelik yaşayış farklılıkları sorunun temelinde kendisine yer etmektedir (Sayın vd., 2016: 4).

Bu çalışmanın çıkış noktasını, bünyesinde birçok etnik yapıyı barındıran Türkiye toplumunun mevcut durum ışığında çok kültürlülüğe katkı yapan, güncelde yaşanmakta olan Suriyeli göçü oluşturmaktadır. Türkiye toplumunun içerisinde bulunan dinamikler de göz önünde bulundurularak topluma "farklı" olanın gözünden bakılması amaçlanmış ve bu nedenle sosyal uyumun lisansüstü düzeyde öğrenim alan Suriyeli öğrenciler nezdinde yansımaları incelenmek istenmiştir. Güncel yoğun Suriyeli göçünün Türkiye toplumu üzerinde oluşturduğu etkiler temelinde; halihazırda farklı kültür ve kimlikler ile birlikte yaşayan Türkiye toplumunun bünyesine eklenen ve her geçen gün sosyal hayatta görünürlükleri artan Suriyelilere tutumlarına ilişkin yansımalar Ankara ili özelinde sosyal uyum açısından Suriyeliler nezdinde nasıl gerçekleşmektedir sorusuna Suriyeli lisansüstü öğrencilerin gözünden cevap aranacaktır.

Çalışma kapsamında kimlik ve sosyal uyum kavramları Türkiye'ye çeşitli sebepler ile gelmiş ve Ankara'daki üniversitelerde lisansüstü düzeyde öğrenim alan Suriyeli öğrenciler üzerindeki yansımaları çok kültürlülük olgusu çerçevesinde ele alınacaktır. Çalışma; Giriş, Çok Kültürlülük ve Kimlik Bağlamında Sosyal Uyum: Kavramsal Çerçeve, Türkiye'de Öğrenim Gören Suriyeli Lisansüstü Öğrenciler, Metodoloji, Bulgular, Sonuç ve Önerilerden oluşmaktadır.

ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK VE KİMLİK BAĞLAMINDA SOSYAL UYUM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Modern dünyada küreselleşme faktörünün etkisiyle her şey aniden değişmeye başlamış ve bu durumun sonucundan kimlik ve kültür gibi konular da etkilenmiştir. Küre çapında etkili olan fikirler; evrensel olan karşısına yerel olanı, ben karşısına ötekiyi, liberal düşünme biçimi karşısına milliyetçi düşünme biçimini, sekülerizm karşısına ise gelenekseli konumlandırmakta ve küresel düzeyde bir kültürel homojenlik ve kültürel heterojenlik zıtlığı yaşatmaktadır (Akt. Duman, 2009: 95). Bu noktada, küreselleşmenin kimlik ve çok kültürlülük konuları ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Teorik ve ideolojik temeller post-modern teorinin farklılıklar ve çoğulculuk savunusu üzerine bina edilmiştir. Küreselleşme faktörünün etkili olduğu kimlik konusunda benzerlik yerine farklılıklar vurgulanarak çok kültürcü politikalar öne çıkarılmaktadır. Modern düşüncenin öne çıkardığı değerleri tersine çeviren bu post-modern fikirler ile modern düşüncenin ulus devlet modeli çürütülmektedir. Zira modernizm homojen bir toplum oluşturmak istemektedir. Bunun yanı sıra post-modernizm günümüz siyaset anlayışına da yansımakta ve kültürel farklılıklara atıfta bulunan bir siyaset anlayışı taraftar bulmaktadır (Duman, 2009).

Çalışmanın temelini oluşturan kavramlardan olan çok kültürlülük ilk olarak sömürgecilik dönemi ile ortaya çıkmıştır. Çıkış noktasına bakıldığında Batı'daki sömürgecilik anlayışının etkili olduğu görülmektedir. Bu minvalde sosyal yapılar özelinde yaşanan reform niteliğindeki adımlar, kültürler arasında birbirlerinden etkilenmeyi meydana getirmiştir (Özensel, 2012: 58). Küreselleşme, demokrasi ve insan haklarından güncel olarak etkilenen, dinamik yapıya sahip (Çelik, 2008: 322) çok kültürlülük bugün etnik çeşitliliğin bir diğer isimlendirilişi olmaktadır. Çok kültürlülüğü ortaya çıkaran düşünceler ise çok kültürlülüğün yasal ve politik yönden birbirine uygun şeklinin önceki dönemlere ait etnik ve ırksal farklılığa dayanan hiyerarşik yapının yerini alacak şekilde demokratik vatandaşlığın güncel uygun birtakım ilişkiler sunması amaçlıdır (Kymlicka, 2011: 297). Çok kültürlülük gelişmiş ülkelerde ise farklı etnik ve mezhepsel gruplara ekonomik ve sosyal sahalarda eşitlik tanımakta olup, bunu yasalar ile güvence altına alma modelidir (Ergil, 1995: 203).

Çok kültürlülüğün içerisinde barındırdığı kültür, bir toplumu veya topluluğu niteleyen kendini ifade ediş biçimi, kimliğinin kaynağı ve yansıması, onu diğerlerinden ayıran inanç, gelenek, yaşam tarzı gibi maddi veya manevi değerlerin toplamıdır. Kültürün kendi içerisinde çeşitli kodlar barındırdığı görülmektedir. Bu kodların ana unsurlarından bazıları dil, düşünce, sembol, tören ve ritüellerdir (Purtaş, 2013: 4). Kültürel çeşitliliği içeren çok kültürlülük, aynı toplum içerisinde yaşamlarını sürdüren farklı etnik ve mezhepsel grupların mevcut kimliklerini muhafaza ederek, birbirlerinin varlıklarını kabul edip toplumda var olan bütün politik olanaklardan aynı şekilde yararlanmak suretiyle birlikte barış içerisinde yaşama pratiğini ifade etmektedir (Özensel, 2013).

Çalışma kapsamında kullanılan ana kavramlardan bir diğeri olan kimlik, bir olgu olarak kuramsal açıdan günümüzde politik söylemlerin temelini oluşturmaktadır. Çıkış noktası olarak günümüz politik söylemleri baz alındığında kimlik kavramının popüler olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Popülerite nedeni olarak ise kimlik olgusunu vücuda getiren kodların çoğulluğu doğrudan etkili olmaktadır. Zira kimlik olgusu toplumsal cinsiyet, ırk, etnisite, ulusal kimlik ve din gibi kodlardan müteşekkildir. Kimlik işlev açısından stratejik bir önem taşımakta olup aynı zamanda bu durum kendini çeşitli şekillerde göstermektedir. Kimliğin meydana geldiği kodlar ve yanına dahil olduğu politik stratejiler arası konumlanabilme çatışması, kimlik olgusunun kendini ortaya koyduğu mecralardan biridir. Bu mecralar ise çok kültürlülük, çoğulculuk ethosu şeklinde birçok gerek pozitif gerekse negatif söylemlerde somut yansıma olarak ortaya çıkmaktadır (Arı, 2012: 39-40). Tanımlayan ve tanımlanandan müteşekkil olan kimlik aynı zamanda aidiyeti işaret eden bir tasvirdir. Kavram kendini olmadığı şey üzerinden, yani öteki üzerinden tanımlamaktadır. Kimlik ile ilgili yapılacak bir açıklama, öteki olanın farklılığı üzerinden bir inşa ile mümkündür (İnaç, 2014: 36-37).

Çok kültürlü yapıya sahip toplumlarda kültürel zenginlik hali beraberinde uyum konusunu getirmektedir. Literatürde uyum kavramını karşılayan entegrasyon kavramı sosyoloji tarafından toplumda bulunan grup, kurum ve sosyal yapının tüm diğer etkenlerinin birbirleri ile uyumunu ifade etmiş ve Durkheim ve Weber tarafından da kavramın ilk ana hatları çizilmiştir. 1950'li yıllarda ise entegrasyon kavramına David Lockwood tarafından sistem entegrasyonu ve sosyal entegrasyon kavramları eklenmiştir. Buna göre, sosyal entegrasyon toplumu meydana getiren kişilerin veya aktörlerin birbirleri ile ilişki içerisinde olabilmelerine dair birtakım kurallar öngörmektedir. Sistem entegrasyonu ise toplumsal sistem içerisindeki o sistemin bileşenlerinin birbirleriyle olan ilişkilerini ortaya çıkarmaktadır. Her iki alt kavram da düzen ve çatışma halini bünyesinde barındırabilmektedir (Akt. Yaman, 2017: 95).

Sosyal entegrasyon sistem entegrasyonuna göre daha kapsamlıdır. Burada ekonomik katkı ve yasalara uygun davranmanın da yanında, kültürleşme, sosyal-ekonomik-politik konum, etkileşim ve kimlik olmak üzere dört boyutta bir inceleme mevcuttur. Kültürleşme, etnik kültür ile yeni oluşan toplumun kültürünün karşılıklı ilişki içerisinde olmasını; sosyal-ekonomik-politik konum, mevcut topluma yeni dahil olan bireylerin sosyal, ekonomik, politik konumları ve onların haklarının kapsanmasını; etkileşim, yerleşik toplum bireyleri ile yeni dahil olan etnik yapıya mensup bireylerin birbirleri ile ilişki kurmasını; kimlik ise bireyin kendini tanımlayışından yola çıkarak, topluma aidiyet duygusunun nereye yönelik olduğunun anlaşılmasını ifade etmektedir (Şahin, 2010: 107). Bu yönüyle sosyal entegrasyon, farklı ancak birbirlerinden yumuşak hatlarla ayrılan birçok faktörün birbirleriyle olan ilişkisini birlikte ele alarak anlamlı bir bütün elde edilebilmesini sağlamaktadır. Yerleşik topluma yeni dahil olan etnik grup ve yerleşik toplumun, farklı kültürel kimliklerin birlikteliğiyle oluşturdukları çok kültürlü toplum yapısı içerisinde birlikte yaşama pratikleri, sosyal entegrasyon vasıtasıyla anlamlandırılabilir. (Akt. Yaman, 2017: 96).

Sosyal uyum, literatürdeki şekliyle sosyal entegrasyon göç konusu kapsamında işlenen ve göç eden kişilerin göç edilen topluma çeşitli şekillerde uyumunu değerlendirmektedir (Yaman, 2017: 96). Kültürleşme, sosyal-ekonomik-politik konum, etkileşim ve kimliğe göre dört farklı entegrasyon formu ortaya çıkmaktadır. Bunlar; segrasyon, marjinalleşme, çoklu entegrasyon ve asimilasyondur.

Segrasyon bireyin bağlı olduğu etnik köken kültürüne uyumun daha yoğun yaşandığı durumu; marjinalleşme etnik kültür ve yeni dahil olunan toplumun kültürünün reddedildiği durumu; çoklu entegrasyon bireyin hem etnik köken kültürüne hem de yeni dahil olduğu toplumun kültürüne bağlılık sergilediği durumu; asimilasyon ise bireyin yeni dahil olduğu toplumun kültürüne uyumunun daha fazla yaşandığı durumu ifade etmektedir (Şahin, 2010: 107).

Toplumu meydana getiren kişilerin kendi kimliklerini muhafaza ederek topluma dahil olmaları ile birlikte entegrasyon oluşmaktadır. Göç eylemini gerçekleştiren kişiler göç edilen toplumda kendi kimliklerini muhafaza ederek uyum sağlamalı, göç edilen ülke ve toplum ise entegrasyonun sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için uygun koşulları oluşturmalıdır (Akıncı, 2015: 70). Entegrasyon formları bu açıdan değerlendirildiğinde segrasyon ve marjinalleşme uyum haline uzak gözükmemektedir. Zira segrasyonda yerleşik topluma yeni dahil olan grubun yerleşik toplumun kültürüne uyum sağlamaya istekli olmadığı görülmektedir. Yeni dahil olunan topluma uyum sağlama yerine etnik mensubiyetin bulunduğu kültür sıkıya korunmak ve devam ettirilmek istenmektedir. Burada yeni dahil olunan toplumun kültürüne uyumlu olma durumu uzak gözükmemektedir. Marjinalleşmede ise kişinin hem yerleşik toplum kültürünü hem de etnik mensubiyetinin bulunduğu kültürü reddetmesi söz konusu olduğundan yerleşik toplum ile yine bir uyum uzaklığı söz konusu olabilmektedir. Asimilasyon ve çoklu entegrasyona bakıldığında yeni gelenin yerleşik topluma daha fazla uyumlu olduğu ortaya çıkmaktadır.

Çalışma kapsamında kullanılan ana kavramların açıklanmasının ardından ilk etapta çalışmanın öznesi olan Suriye tabiiyetine mensup lisansüstü öğrencilerin göç eylemlerini tetikleyici faktörlerin incelenmesi faydalı olacaktır. Bununla birlikte, yoğun Suriyeli göçünün yeni dahil olunan Türkiye toplumuna yansımalarının nasıl olduğu sorusunun cevabının anlaşılmasına çalışılması, Ankara'da yaşayan Suriyeli öğrencilerin sosyal uyumu algılayış biçimlerine ışık tutabilmesi bakımından aydınlatıcı veriler sunacaktır.

Türkiye'deki göçler sosyal politika gözlüğüyle incelendiği zaman göçün nedenlerine dair ekonomik, siyasi-askeri, sosyal, kültürel, dini, ailevi ve doğal nedenler ile karşılaşılacaktır (Taşçı, 2009: 184). Bu nedenler içerisinde, çalışma kapsamında, siyasi-askeri, sosyal, kültürel, ekonomik nedenler öne çıkmıştır. Siyasi-askeri nedenler içerisinde değerlendirilen savaşlar göç konusunda önem kazanmıştır. Savaş ortamı nedeniyle sivillere yönelik gerçekleştirilen insanlık dışı davranışlar sivillerin bulunulan yerden başka topraklara göç etmesine neden olmaktadır. Bunun yanı sıra bir ülke idaresinde bulunan rejimin negatif uygulamaları neticesinde de göçler gerçekleştirilmektedir. Sosyal ve kültürel nedenlere bakıldığında sosyal politika açısından nüfus yapısı, eğitim ve birtakım sosyal dokular ekseninde bir değerlendirme söz konusudur. Göç eylemini ortaya çıkaran ekonomik nedenlerde ise göç ile ortaya çıkan, göçün bir sonucu olarak işsizlik gerçeği ön plandadır (Taşçı, 2009).

Son dönemlerde Türkiye'ye yönelik yoğun nüfus göçünün menşei olan Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar, Suriye ile kara sınırı uzunluğu 911 kilometre olan (Deniz, 2014: 185) Türkiye'nin gündeminde önemli bir konumda bulunmaktadır. Türkiye'nin 2011 yılı sonu itibariyle Suriye'deki devrime yönelik tavrına bakıldığında bu durumu bir iç mesele olarak değerlendirdiği, siyasi, askeri ve ekonomik boyutlarda rejim karşıtı muhalefeti desteklediği görülmektedir. Bu açıdan, Türkiye'nin Suriye'deki devrime yönelik bugünkü duruşu 2011 yılı sonu itibariyle netleşmiştir. 2011 yılı Haziran ayında ülke içerisinde yaşanan çatışmaların etkisi Türkiye'ye kadar ulaşmış ve bu etkilere paralel olarak bu dönemden itibaren toplu göçlerin önü açılmıştır (Ayhan, 2012).

Suriye'de rejim tarafından yaşatılan savaş nedeniyle ülkelerinden göç eden Suriye vatandaşlarına açık kapı politikası uygulayan Türkiye, Suriye ile sınır olan bölgelere kurduğu mülteci kamplarıyla yerel ve uluslararası basında pozitif anlamda adından sıkça söz ettirmiş ve Türkiye'nin Suriyelilere yönelik izlediği bu politika henüz göç etmemiş Suriyeli vatandaşları da Türkiye'ye çekmiştir (Kap, 2014: 31). 2011 yılında büyük bir göç dalgası ile karşılaşan Türkiye'ye ilk göç 29 Nisan 2011 tarihinde 252 kişi ile gerçekleşmiştir (Deniz, 2014: 200).

Türkiye'ye yönelik yoğun bir şekilde gerçekleşen göçler, toplum nezdinde pek de sıcak karşılanmamıştır. Olay ekonomik ve politik açıdan değerlendirilmiş ve göç ile gelen Suriyeli nüfus Türkiye'de işsizlik oranının artmasına katkı yapan, sosyal yardımlar noktasında pastaya ortak olan olarak değerlendirilmektedir (Sayın vd., 2016: 4). Bu değerlendirme zamanla bir önyargı halinin oluşmasına neden olmuştur. Türkiye'de Suriyelilere yönelik önyargı halinin Suriyeli sığınmacılar üzerinden oluştuğu görülmektedir. Olumsuzluğu besleyen ekonomik ve politik birtakım gerekçelerin yanı sıra, gerçekleştirilen bazı alan araştırmaları yerel halkın Suriyeli sığınmacıların güvenliğe ilişkin de bir tehdit olduğu algısının varlığını öngörmektedir. Söz konusu öngörü toplumsal bütünleşme açısından negatif etki potansiyeli taşımaktadır (Yaman, 2017: 101) Bunun yanı sıra, medyanın da bu noktada Türkiye'ye yönelik yoğun Suriyeli göçünü gündeminde tuttuğu görülmüştür. Çağlar ve Özkır tarafından 2014 yılında yapılan ve Türkiye basınında Suriyeli algısının mercek altına alındığı bir araştırmada, Türkiye'de hâkim iki görüşün bir nevi ağırlıklı olarak temsil edildiği iki farklı gazetede sığınmacı konusunun insani boyutunun ötesinde güvenlik, dış siyaset ve iç siyaset malzemesi yapıldığı görülmüştür.

TÜRKİYE'DE ÖĞRENİM GÖREN SURİYELİ LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLER

Devletlerin göçmen ya da sığınmacı kabulünü netleştirmesi aşamasında yürüttükleri dış politika veyahut iç politikada çeşitli dinamikler rol oynamaktadır. Bu dinamiklere göre şekillenen kabul ya da ret sonucu, devletlerin gerek taraf oldukları uluslararası anlaşmalar ve ikili anlaşmalar, gerekse mevcut iç mevzuatlarına istinaden uygulamış oldukları göç politikaları kapsamında belirlenmektedir. Bu anlamda, göç alan devletlerin uygulamış oldukları yasalar göçmen, sığınmacı ve mültecilerin ülke içinde birtakım haklarını garanti altına alırken, öte yandan bir başka ülkeye yerleşim durumunda da devreye girerek onların gidilen ülkedeki yaşam koşullarının sınırlarının netleştirilmesine yardımcı olmaktadır (Öner ve Öner, 2018: 219-220). Bu netleştirmenin oluşturulması ve çerçevesinin çizilmesi

için devreye yabancılar hukuku girmektedir. Yabancılar hukuku bir ülkedeki yabancıların yabancı olmaları nedeniyle haklarında oluşturulmuş kurallar bütünüdür. Oluşturulan kurallar neticesinde yabancı birtakım haklardan ya faydalanabilmekte ya sınırlı olarak faydalanmakta ya da hiç faydalanamamaktadır (Çelikel ve Gelgel, 2018: 7)

Türkiye birçok açıdan göç alan bir ülke olması nedeniyle yabancıların Türkiye’de kalmaları ile ilgili de düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca göç ile ilintili olarak ikamet izni hususunda yabancıların Türkiye’de ikamet edebilmelerinin amaçlara göre çeşitlendirildiği görülmektedir. İkamet izin türleri; kısa dönem ikamet izni, aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni, uzun dönem ikamet izni, insani ikamet izni ve insan ticareti mağduru ikamet iznidir. İkamet izinlerinin süreleri yabancıların Türkiye’de kalma amacı ve sahip olduğu belgelere göre farklılık göstermektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016). Bu duruma YUKK madde 30’da yer verilmiştir. YUKK madde 30’da yer alan ikamet izni çeşitlerinden öğrenci ikamet izni madde 38’de detaylıca açıklanmıştır. Buna göre: “Türkiye’de bir yükseköğretim kurumunda ön lisans, lisans, yüksek lisans ya da doktora öğrenimi görecek yabancılarla öğrenci ikamet izni verilir. Bakımı ve masrafları gerçek veya tüzel kişi tarafından üstlenilen ilk ve orta derecede öğrenim görecek yabancılarla, velilerinin veya yasal temsilcilerinin muvafakatiyle öğrenimleri süresince birer yıllık sürelerle öğrenci ikamet izni verilebilir ve uzatılabilir. Öğrenci ikamet izni, öğrencinin anne ve babası ile diğer yakınlarına, ikamet izni alma konusunda hiçbir hak sağlamaz. Öğrenim süresi bir yıldan kısa ise öğrenci ikamet izni süresi öğrenim süresini aşamaz.” (YUKK, 2013). Türkiye’de lisansüstü düzeyde öğrenim gören yabancılar öğrenci ikamet izni alma kapsamına girebilmektedir. Ayrıca lisansüstü düzeyde öğrenim gören yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin Türkiye’de çalışmaları için herhangi bir sınırlama söz konusu değildir (Çelikel ve Gelgel, 2018).

Suriye’de ortaya çıkan devrim ve ardından gelen savaş ortamı ülkeden birçok sivilin göç etmesine neden olmuştur. Göç konusunda ilk tercihlerden olan sınır komşularına gerçekleştirilen göçten Suriye’nin sınır komşusu olan Türkiye de nasibini almış ve bu durumdan en çok etkilenen ülkelerden olmuştur. Anavatanlarında eğitim almakta olan birçok öğrenci gibi yükseköğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin de eğitim hayatları kesintiye uğramıştır. Bu durum ise öğrenimlerine devam etme isteği bulunan öğrenciler için göç eyleminin gerçekleştiği ülkede eğitim hayatının devam etme halini zorunlu kılmıştır. Türkiye’deki Suriyelilerin eğitim hayatlarının devam edebilmesine imkân tanıyan uygulamalar öğrenciler veya öğrencilik potansiyeli taşıyan Suriyeliler için son derece önemlidir. Keza Suriyeli öğrenciler ile gerçekleştirilen bir araştırmada (Taşar, 2019) YÖK tarafından hayata geçirilen uygulamaların eğitim hayatının devamının sağlanabilmesi noktasındaki önemi ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler üniversite kayıtları sırasında istenen belgeler nedeniyle zorluklar yaşadıklarını ifade etmiştir.

Suriyelilerin yükseköğrenim fırsatları konusunda Türkiye’de bulunan üniversitelere kaydolma şartları genel olarak diğer yabancı öğrenciler ile aynı olmakta ve geçerli bir pasaport şartı istenmektedir.

Ancak bununla birlikte pratikte üniversiteler kendi içlerinde farklılıklar oluşturabilecek şekilde birçok görev ve yetkiye sahip bulunmaktadır (Akpınar, 2017: 21). Türkiye yabancı uyruklu öğrencilerin Türkiye'den kendi imkanları ile yükseköğrenim alabilmelerini sağlamak için 1981 yılında Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı (YÖS) adında bir sınav uygulamaya sokarak bu sürece adım atmıştır. Günümüzde, ÖSYM tarafından belirli ülkelerde yapılmakta olan sınavların yanı sıra çeşitli kuruluşlar vasıtası ile de yabancı uyruklu öğrenciler yükseköğrenim almak için Türkiye'ye gelebilmektedir (Kıroğlu, Kesten ve Elma, 2010: 26-27).

Türkiye'deki yükseköğretim düzeyindeki yabancıların öğrenimine ilişkin tüm işlemleri YÖK tarafından gerçekleştirilmektedir. Öğrencilerin Türk devlet ve vakıf üniversitelerine kabulünde YÖK tarafından çerçevesi çizilen belirli kurallar bulunmaktadır. 2019 yılı YÖK raporunda yer alan kurallara göre: Kabul kriterleri üniversiteler tarafından belirlenmekte; kabulde ulusal ve uluslararası düzeydeki sınavlar, ortaöğretim mezuniyet derecesi, ağırlıklı not ortalaması, başvuru üniversitenin gerçekleştirdiği sınavlar uygulanmakta; yıllık öğrenim ücreti sınırlarını Bakanlar Kurulu belirlemekte; üniversite bünyesindeki fakültelerin öğrenim ücretlerini üniversiteler belirlemekte; vakıf üniversitelerinin öğrenim ücretlerini söz konusu üniversitelerin yetkili kurulları belirlemektedir.

Türkiye'de Suriye uyruklu kişilerin eğitim sorunlarına ilişkin genel bir düzenleme gerçekleştirilmiştir. Düzenleme ile bir yandan Suriyelilerin eğitimlerine Türkiye'de devam edebilmeleri amaçlanırken bir diğer yandan bu düzenleme Suriyelilerin ülkelerinde yaşanan siyasi istikrarsız ortamdan ayrılıp göç etmeleri kaynaklı travmalar noktasında pozitif bir etki yapabilmektedir (Akkaya vd., 2018: 420). Suriyelilerin ülkelerinde aldıkları eğitimi Türkiye'de devam ettirebilmeleri onlar için sosyalleşmenin kapısını aralayabileceği için aynı zamanda sosyal uyum düzeylerini artırıcı bir etki oluşturabilecektir.

Türkiye'deki üniversitelere yüksek lisans ve doktora düzeylerine başvuracak olan yabancı kişiler için sağlık alanı haricinde denklik başvuru şartı konulmamıştır. Bu anlamda yabancı kişilerce YÖK'ten alınacak olan Okul Tanınma Belgesi ile yüksek lisans veya doktora düzeyindeki öğrenim imkânı elde edilebilecektir. Ülkesinde savaş, işgal ya da ilhak durumu olan yabancı kişilerin yüksek lisans veya doktora başvuruları süreçleri için YÖK tarafından ayrıca bir düzenleme yapılmıştır. Söz konusu ülkeler Suriye, Irak, Libya, Yemen, Filistin, Somali, Güney Sudan ve Kırım'dır. Yüksek lisans veya doktora başvurusu istenen evraklara ek olarak Geçici Koruma Kimlik Belgesi ve eğitim bilgilerini kapsayan Beyan Formu gerekmektedir. Başvuru belgeleri eksik olan adaylar için mevcut belgeler ve eksik belge olduğuna ilişkin beyan formu ile gerekli incelemeler yapılarak başvuru kolaylığı sağlanmaktadır (YÖK, 2019).

Yükseköğretimde her geçen yıl artan uluslararası öğrenci (YÖK, 2019: 25) sayılarına bakıldığında, yükseköğretim düzeyinde öğrenim alan veya alacak olan potansiyel öğrencilere ilişkin uygulamaların ve araştırmaların önemi açıktır. Zira eğitim sahası nitelikli insan kaynağı oluşturmasının yanı sıra göç yoluyla gelenlerin yerleşik topluma sosyal uyumlarında da işlevsel bir rol oynamaktadır. YÖK'ün 2019 yılı raporuna göre 2017-2018 eğitim öğretim dönemi içerisinde yükseköğretim kurumlarına

kayıtlı uluslararası öğrencilerin tabiiyetlerine bakıldığında 20 701 kişi ile en çok uluslararası öğrencinin Suriye tabiiyetine mensup olduğu görülmektedir.

Uluslararası öğrencilerin Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde öğrenim almak için tercih ettikleri iller içerisinde 2017-2018 eğitim öğretim döneminde Ankara ili ikinci sırada yer almaktadır. Bunun yanı sıra, düzenli göç ile Türkiye’ye gelip daha sonra yükseköğretim kurumlarına kaydolan yabancı öğrencilerin sayısı Türkiye’de GöçNet sistemi üzerinde yer alan ikamet izni kaydı ile kolaylıkla bilinmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2016). 2019-2020 döneminde Türkiye’de yükseköğretim düzeyinde Suriye uyruklu kayıtlı öğrenci sayısı 27 034, Ankara’daki üniversitelere kayıtlı Suriye uyruklu öğrenci sayısı ise 682’dir. Yine aynı dönem içerisinde Türkiye’deki üniversitelerde eğitim ve öğretim alanları sınıflandırmasına göre uyruk ayrımı olmaksızın kayıtlı toplam öğrenci sayısı yüksek lisans düzeyinde 297 001, doktora düzeyinde 101 242, her iki grup için de toplam 398 243’tür (YÖK, 2020).

Uluslararası öğrencilerin Türkiye’de eğitim almalarını kolaylaştıran çeşitli kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen saha araştırmasında bunlardan en çok öne çıkanın Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, kısa adıyla YTB olduğu görülmüştür. YTB eğitim bursları yoluyla Türkiye’deki üniversitelerde lisansüstü düzeyde öğrenim alan birçok uluslararası öğrenciye burs imkânı sağlamaktadır. YTB kapsamında faaliyet gösteren Türkiye Bursları programı ile farklı ülkelerin uyruğuna mensup uluslararası öğrenciler Türkçe dil eğitimi, barınma, sağlık sigortası ve maddi destekler ile eğitim alanında desteklenmektedir. Bunun yanı sıra, Türkiye’deki Suriyeli sayısının artması ve aynı doğrultuda burs talebinin de artması nedeniyle Suriyeli öğrencilere ayrılan burs kontenjanı önceye nazaran artırılmıştır. Ayrıca eğitim bursu kapsamında ilk yıl YTB ve TÖMER iş birliği ile Türkçe dil eğitimi gerçekleştirilmektedir (Akt. Dillioğlu, 2015: 13).

YÖNTEM

Nitel araştırma desenleri tarihsel kaynağını antropoloji, sosyoloji, beşerî bilimler ve değerlendirmeden almakta olup, nitel araştırma yaklaşımlarının 21. yüzyıl başları itibariyle kullanımında artış olmaya başlamıştır. Nitel araştırma desenleri kaynağını aldığı antropoloji, sosyoloji ve diğer alanlar ile farklı etnik yapılaraya gerek birey gerek toplum düzeyinde ışık tutma, anlayabilme noktasında araştırma için uygun bir araştırma yöntemi olmaktadır. Nitel araştırma yöntemi içerisinde olan ve çoğunlukla mülakat tekniğinin kullanıldığı, felsefe ve psikoloji temelli olan fenomenolojik yaklaşım katılımcılara kişisel deneyimlerini paylaşabilmeleri noktasında fırsat sunmaktadır (Creswell, 2017: 13-14). Araştırma için nitel araştırma yöntemi ve nitel araştırma yöntemi kapsamında da fenomenolojik yaklaşım tercih edilmiştir. Yaklaşımın tercihinde bu yaklaşımın araştırma katılımcılarının araştırma konusunu algıları ve araştırma konusunun katılımcılara yansımalarının anlaşılabilmesine olanak tanınması etkili olmuştur. Araştırmanın öznesi olan katılımcılara ulaşılabilmesi aşamasında ise kartopu tekniği uygulanmıştır.

Çalışma Grubu

Yaşları 22-34 arasında değişen toplam 14 yüksek lisans veya doktora öğrencisi, gönüllü olarak araştırmaya katılmıştır. Katılımcıların isimleri ve kimliklerini açığa çıkartıcı bilgileri gizli tutularak araştırma kapsamına dahil edilmemiştir. Mülakatlar katılımcıların öğrenim gördükleri okullarda yüz yüze gerçekleştirilmiştir.

Aşağıdaki tabloda katılımcıların cinsiyet, öğrenim görülen üniversite ve öğrenim düzeyi bilgilerine yer verilmiştir.

Tablo 1: Araştırma Katılımcıları

Katılımcı Adı	Cinsiyet	Üniversite	Düzye
1. Katılımcı	Erkek	Ankara Üniversitesi	Yüksek Lisans
2. Katılımcı	Erkek	Ankara Üniversitesi	Doktora
3. Katılımcı	Erkek	Gazi Üniversitesi	Doktora
4. Katılımcı	Erkek	Gazi Üniversitesi	Doktora
5. Katılımcı	Kadın	Hacettepe Üniversitesi	Yüksek Lisans
6. Katılımcı	Erkek	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Doktora
7. Katılımcı	Erkek	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Yüksek Lisans
8. Katılımcı	Erkek	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Doktora
9. Katılımcı	Erkek	Atılım Üniversitesi	Yüksek Lisans
10. Katılımcı	Kadın	Gazi Üniversitesi	Yüksek Lisans
11. Katılımcı	Erkek	Gazi Üniversitesi	Yüksek Lisans
12. Katılımcı	Erkek	Gazi Üniversitesi	Yüksek Lisans
13. Katılımcı	Erkek	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Yüksek Lisans
14. Katılımcı	Erkek	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	Yüksek Lisans

Veri Toplama Araçları

Katılımcılar ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar esnasında ses kaydı alınmıştır. Mülakatlar Türkçe konuşularak gerçekleştirilmiştir. Ses kaydı için her bir katılımcıdan mülakat öncesinde izin

istenmiş, ses kaydını reddeden katılımcının mülakatında ise yöneltilen soruların cevapları not alınmış ve mülakatlar tamamlanmıştır. Araştırma kapsamında mülakatlara başlanmış ve cevapların tekrar etmesiyle mülakatlar sonlandırılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırma için ilk etapta literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması doğrultusunda fenomenolojik yaklaşıma uygun yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinde kullanılacak ve araştırmanın katılımcılarına yöneltilecek olan sorular oluşturulmuştur. Yarı yapılandırılmış mülakatlara başlanılmadan önce mülakatlar için Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulu'ndan onay alınmış ve ardından mülakatlara başlanılmıştır. Araştırma 01/12/2019-01/01/2020 tarihlerini kapsamıştır. Araştırma Ankara'da yaşayan ve Ankara'daki devlet ve vakıf üniversitelerinde yüksek lisans ve doktora düzeyinde öğrenim gören Suriyeli öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yaş, cinsiyet ve Türk vatandaşlığı ayrımı yapılmamıştır.

Verilerin Analizi

Gerçekleştirilen mülakatlar neticesinde ortaya çıkan konuşmalar kayda alınmıştır. Bu kayıtlar bilgisayar ortamında yazıya dökülmüş ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Ses kayıtlarından elde edilen verilerin analiz sürecinde gözlem, cümle veya paragraftan yola çıkılarak kavramsallaştırma yapılmıştır. Ortaya çıkan kavramlardan birbirleri ile ilişkili olan kavramlar gruplandırılıp temalar elde edilmiştir. Yani analiz kapsamında sırasıyla; kodlama, temaların belirlenmesi, kodları ve temaları düzenleme ve bulguların yorumlanması adımları uygulanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde Suriyeli lisansüstü öğrenciler ile yapılan görüşmelerde elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuş olup elde edilen tema ve kodlar doğrudan alıntı ve yorumlar vasıtasıyla verilmiştir. Analiz sonucunda; Maddi Geçim, Türkiye'de Yaşam, Ankara'da Suriyeli Olmak, Neden Türkiye, Anavatana Geri Dönme İsteği, Ankara'da Suriyeli Kimliğinin Gizlenmesi İhtiyacı, Kültürel Yakınlık ve Uyum, Ankara'da Arapça Konuşmak, Diğer Milletlerle Yakınlık, Türklerle İletişim, Suriyelilik Önyargısı, Okuldaki Türklerle İletişim, Anavatana Özlem ve Umutsuzluk olarak 13 tema ortaya çıkarılmıştır.

Maddi Geçim

Sanıldığı gibi birkaç yerden birden alınan yardımlarla geçinen Suriyeli profilinin aksi görülmüş olup istihdama katılım ifade edilmiştir. Bu noktada katılımcıların mevcut sosyo-ekonomik statüleri diğer Suriyelilerin aksine onların görece avantajlı konumda bulunmalarını kolaylaştırıcı etki yapmıştır. Ankara'da liyakat sahibi ve vasıflı bir Suriyeli olarak yaşamak katılımcıların çoğunluğunun Ankara'da çalışarak geçimini sağlamasının önünü açmıştır. İstihdama katılmadığını ifade eden katılımcılar ise ya henüz kendilerine uygun iş bulamadıklarını ya da okullarından dolayı şu an çalışmadıklarını ifade

etmiştir. Vasıflı olmanın maddi geçim ve istihdamdaki önemine istinaden bir katılımcının ifadesi şu şekilde olmuştur:

“Peki ben bir şey söyleyeyim, eğer meslek varsa ya da çalışmak varsa yaşayabiliyor. Yani maaş alıyor. Ama bir şey anlatayım size. Biz orda açtık, hakikaten aç. Biliyor musun... Açlıktan geldikten sonra biz ne kadar ben burada çalışmadım, yani 1000 TL ilk başladım burada... 1000 TL'ye başladım. O zaman kira 600 veriyorum. Baksana ne kadar yani... Mutlu, çok mutlu tamam mı. Ben Elhamdulillah benim meslek iyi bir meslek.” (7. Katılımcı).

Türkiye’de Yaşam

Türkiye’de yaşamanın Suriyeli lisansüstü öğrenciler için neler ifade ettiği göç etme isteği üzerinden incelenmiş ve bu noktada Türkiye’ye yönelik memnuniyet ve şikayetler nedenleri itibariyle sırasıyla açıklanmıştır.

Türkiye’den tamamen değil yalnızca eğitim ya da okul için, fırsat oluşması halinde ayrılmak istendiği ve Türk vatandaşlığı almış olmanın Türkiye’de kalma noktasında ikna edici faktörlerden biri olduğu görülmüştür. Türkiye’den ayrılmak istenmemeye nedeninde bakıldığında ise; ortak din mensubiyeti, kültür benzerliği ve tekrar yeni bir dil öğrenmenin zorluğu ortaya çıkmıştır. Bu durumları katılımcılar şu şekilde ifade etmiştir:

“Göç olarak yok istemiyorum sadece ziyaret edebilirim, eğitim almak için... İstemiyorum bir şey benim Avrupa hiç uygun değil benim için... Birkaç sebep var: Hem din açısından hem kültür açısından. Aslında bir de üçüncü sebep, hani bir daha yabancı dil öğreneceğim...” (8. Katılımcı).

“Bakıyorum ben şu an Etimesgut’ta Türk arkadaş başladı yani... Yani başka bir ülke gittiğim zaman aynı ben yeni geldim gibi... Suriye olabilir. Şam yaşarım ya da Halep ya da bilmem ne. Ama Türkiye farklı bir şey... Gittiğim zaman yabancı...” (7. Katılımcı).

Türkiye’de Suriyelilere yönelik yaşanan birtakım olumsuz olaylara rağmen vefa duygusu ve Türkiye’den memnuniyet Ankara’da yaşamak istenmesinde pozitif yönde etkilidir. Bunun yanı sıra, bir Türk ile evli olmanın Türkiye’de yaşamaya devam etme noktasında pozitif yönde etkili olduğu görülmüştür. Henüz Suriye’de yaşanılırken sık sık Türkiye’ye vizesiz olarak ziyaretlere gelmiş olması Türkiye’ye karşı bir aşinalık nedenidir. Bu durumda Türkiye Suriye’den sonra yaşanabilecek ilk alternatif olarak akıllara gelebilmektedir.

Negatif bakış açısının nedenlerine inildiğinde; Türkiye’de eğitim kalitesinin ve çalışma ücretlerinin düşük olması ve bu nedenle daha iyi koşullarda yaşanılmak istenmesi nedeniyle Türkiye’den ayrılıp Avrupa ülkelerine ya da Amerika’ya göç etme isteği bulunmaktadır. İş fırsatlarının Türkiye’ye göre fazla olması da Türkiye’den ayrılıp Avrupa ülkelerine gitme isteğini artıran bir gerekçe olmuştur. Türkiye’den göç etmek isteme nedenlerinden biri de Türkiye’deki genç işsizliktir. Bununla birlikte, benzer kültür, yaşam biçimi ve en önemlisi ortak bir dine mensup olmak Türkiye’den ayrılma noktasında tereddütler oluşturmaktadır. Katılımcıların konuya ilişkin ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

“...Ama yani bir fırsat bulursam ben ne dedi ilk başta, ben neden Türkiye'ye geldim çünkü Müslüman bir ülke. Kültür o kadar farklı değil. Bunun için ben buraya geldim, bu sebep için iyi bir fırsat. Mesela ben bakıyorum mesela burada 9 ya da 10 saatlik bir iş günlük tamam. Ama maaş sonunda mesela... Yani 3500 mesela, 4000, hayat için o kadar iyi değil. Tamam benim için yeter. Benim ve eşim için yetebilir. Ama çocuklar için mesela sonra sanmıyorum yani düşünmüyorum yani. Hiç sanmıyorum yetecek iyi bir yaşam için. Bunun için ben yani başka bir ülkeyi düşündüm.” (9. Katılımcı).

“Yani olabilir, bir fikir bazen geliyor. Avrupa'ya gitmek... Yani çalışmak için... Ama gideceğimi sanmıyorum, yani yakında bilmiyorum. Bilmiyorum yani orda yaşamak istemiyorum... Din, din yani... Mesela çok farklı düşünce, çok farklı davranış... Öyle daha zor zor... Ve mesela Türk arkadaşım ile gitsem orda mesela bir şeyler içsem mesela, biz çay içiyoruz, Almanya'da bira içiyorlar mesela. Ya gidemezsiniz yani...” (11. Katılımcı).

Aile üyelerinden bir kısmının başka ülkelerde yaşaması gidiş açısından kolaylık sağlayacağı için bu durum Ankara'dan ayrılma motivasyonunun yüksek olmasında etkili olmaktadır. Ayrılmak isteme nedeni olarak yaşam kalitesi vurgulanmış olup bunun yanı sıra Suriyelilere yönelik tavırlardan da duyulan rahatsızlıklar Ankara'dan ayrılmak isteme nedenleri arasına girmiştir. Göç edilmek istenmesinde öğrencilerin ailelerinin Suriye'de olması, Ankara'da yalnız yaşanılması ve bu nedenle bağlılık eksikliği etkili olmuştur. Toplumsal uyumun zayıf olması farklı ülkelere göç etme gerekçelerindedir.

Ankara'da Suriyeli Olmak

Ankara'da içinde yaşanmakta olunan koşullar genel uyum halinde etkili olmaktadır. Araştırmaya dahil olan tüm katılımcılar 1 ay ile 5 yıl arasında Ankara'da yaşadıklarını ifade etmiştir. Türkiye'de geçirilen yaşam süresi ve Ankara'da geçirilen yaşam süresi farklıdır. Zira bazı katılımcıların Ankara'ya gelmeden önce İstanbul, Konya, Şanlıurfa, Trabzon, Gaziantep'te yaşamıştır. Katılımcıların Ankara'daki yaşam süreleri ile sosyal uyumları arasında doğru orantı olduğu görülmüştür. Ankara'da geçirilen süre arttıkça toplumsal uyum da artmaktadır.

Katılımcıların Ankara'da içerisinde yaşamakta olduğu koşullardan memnuniyet/şikâyet ve nedenleri ve etkili olan faktörler anlaşılmalı çalışılmış ve ekseriyetle memnun olduğu sonucu çıkmıştır. Bununla birlikte, Ankara'da yaşanan ilçelerin öğrencilerin memnuniyet/şikâyetleri üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Örnek olarak ise Keçiören ve Çankaya gösterilmiştir. Yaşanılan ilçeye göre Suriyeli kimliği çevreye ya açıklanmakta ya da gizlenmektedir. Kişilerin iletişim gücü uyum düzeylerinde ve dolaylı yoldan memnuniyet düzeylerinde etkili olmaktadır. Ankara'daki Türklerin ilk etapta Suriyelilere karşı önyargılı davrandığı ancak iletişim yoluyla bu önyargı halinin aşılabildiği görülmüştür.

Ankara'da Suriyeli olarak, Suriyeli kimliği ile yaşamak birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Suriyeli kimliğinden ötürü Ankara'da ev bulunmasında zorluklar yaşanmaktadır. Ev sahipleri tarafından Suriyeli olduğunun öğrenilmesi halinde ev sahiplerinin öğrencileri kiracı olarak

kabul etmedikleri ifade edilmiştir. Kabul halinde ise bir başka sorun olan yüksek kira uygulaması ile karşı karşıya kalınmaktadır. Ev sahiplerinin evlerini Suriyelilere yüksek ücretlerde kiraladıkları ifade edilmiştir. Talep edilen evin değerinden fazla olarak biçilen kiralar katılımcılar için içerisinde buldukları şartların zorluğunu artırıcı niteliktedir. Bu anlamda yaşanan zorlukların adeta bir çile halini aldığı katılımcıların ifadelerine şu şekilde yansımıştır:

“İlk geldim zor. İlk geldim bana ev falan bakıyorum çok zor. Hatta bir tane bana, 1000 dolar verdim o zaman kira için. 1000 dolar verdim o zaman 2015 sonu herhalde o zaman, 2016. Ben 1000 dolar verdi emlakçı tamam mı, Etimesgut'ta... Ondan sonra bir emlakçı var. Emlakçıya gittim, dedim ben bir ev var, ev falan falan bir tane emlakçı dedi tamam. Gittim gördü benim ev bir tane ev var. Oo çok güzel bir ev, iki oda bir salon uygun yani... Ne kadar ne kadar falan komisyon var. 1 ay teminat var, artı 1 ay kira dedi 1000 dolar. Yazdı kâğıt tak tak verdi. Verdikten sonra 1 gece yaşadım, 1 gece yattım... Hiçbir şey yok eve, eve hiçbir şey yok, çarşaf yok, hiçbir şey yok. Sade ben, hiç eşya yok. Ondan sonra komşular aradılar, ev sahibi herhalde. Ev sahibi hemen siz kimin verdi bu daire? Bilmiyorum ki numara gösterdim, emlakçı numara gösterdim aradı falan falan başladı, bağırarak başladı. Suriyeli olmaz. O zaman ben ilk geldim. İlk duvar bana geldi vallahi. Niye Suriyelilere verdi falan herhalde. Ondan sonra gittik. Ya 1000 TL verdim gitti komisyon, vermedi. Komisyon vermedi, 1 ay vermedi. Sen oturdu 1 ay kaldı. 1 gün oturdum, 1 gün, 1 gün! Komisyon kestiler, artı şey kestiler, 1 ay. Bilmiyorum o zaman 600 şey verdi bana, 600 TL verdi bana o zaman. Baktım, Allah Allah... Ondan sonra bir ev buldum inşaat, daha bitmedi. Daha halen inşaat yapıyorlar tamam. Daha sıfır daire ama inşaat, bina daha inşaat... Çok zor. Hatta benim bir tane avizecide çalıştım elektrik falan biraz biliyorum onun için avizecide çalıştım. Benim patron geldi, ya siz burada nasıl yaşıyorsunuz ya köpek yaşamaz. Benim kadın, hasta benim çocuk hasta. Hatta ben hasta... Dedim ben bugün gelemem işe. Neden? Benim falan hastayım. Geldi baktı, nasıl yaşıyorsunuz. Bak bu ilk 4 ay falan burada ben, ilk 4 ay çok zor.” (7. Katılımcı).

“Ev bulmakta sıkıntı var. Suriyeli olduğumu öğrendikten sonra herkes şey, ya boşveriyor, ya kirayı çok yükseltiyor ve hep hemen şey istiyorlar, memur kefil olarak, kefil istiyorlar. Öyle yani. Benim kiram şimdi ne kadar tahmin edebiliyor musun? 5 katlı bir apartman, 30 yıl yaşında, 2+1...2250. 1500 dolar depozit.” (13. Katılımcı).

Neden Türkiye

Alınan tüm yanıtlar neticesinde katılımcıların Türkiye'ye göç etme nedenleri olarak; Türkiye'ye yönelik önceden var olan sempati, eğitim imkânları, Suriye'deki savaş ortamından ayrılmak şeklinde yanıt başlıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların çoğunluğu eğitim için özellikle Türkiye'yi tercih ettiğini ifade etmiştir.

Eğitim imkânlarından dolayı Ankara'daki burslara başvurulmuş ve bursların da kolaylaştırıcı etkisiyle Türkiye tercih edilebilmiştir. Türkiye'deki burs imkânlarının Ankara'ya gelme noktasında etkili olduğu görülmüştür. Bu noktada bir katılımcının ifadeleri şu yönde olmuştur:

“Bunu her gün sorguluyorum, her gün aslında. Bak gelmeden önce Türkiye’den fikrim çok farklıydı. Türkiye’yi başka bir şey sandım ben. Şu ana göre çok daha pozitif. Başka yerlere başvurabilirdim ama Suriyeli olduğum için başka yerler kabul etmeme şansı çok yüksekti. Vizeden dolayı, göçmenlikten dolayı... O sene 2014’tü göçmenlik krizi başladı. Herkes kapıları kapattı. Ama Türkiye’ye vizesiz girebilirdim. Türkiye’ye başvurdum. Arabistan’da üniversiteler, iyi bir üniversitesinden kabul aldım. Ama Arabistan üniversitelerinde şey var, yabancılara karşı... Yani çift ana dal yapamıyorlar, burs alamıyorlar, yurtlarda kalamıyorlar. Engeller var yani genel olarak... Vize, para, dil.” (13. Katılımcı).

Suriye’de ortaya çıkan savaş nedeniyle Suriye’den ayrıldıklarını ifade eden katılımcılarca önceden Türkiye’ye vizesiz, yalnızca kimlikle geçiş sağlayabildikleri için Türkiye’nin tercih edildiği ifade edilmiştir. Türkiye’yi tercih ediş noktasında önceden var olan sempaside lisans öğrenimi esnasında Erasmus öğrenim hareketliliği ile Türkiye’ye gelmiş olmanın, ortak din mensubiyetinin, kültür benzerliğinin, coğrafi yakınlığın ve ucuz hayat şartlarının yüksek lisans öğrenimi için Türkiye’yi tercihte etkili olduğu görülmüştür.

Anavatana Geri Dönme İsteği

Mülakatların gerçekleştirildiği katılımcılarda Ankara’dan Suriye’ye geri dönme yönünde bir isteğin varlığı dikkat çekmiştir. Fakat söz konusu tekrar anavatana dönme isteğinin güvenlik endişesine takılmış olduğu ve Suriye’deki mevcut rejim zulmünün sona ermesinin beklendiği görülmüştür. Bununla birlikte Suriye’de yaşanan savaş ortamının düzeleceğine dair umutların az olması ve bunun yanı sıra aile üyelerinin Suriye dışında yaşaması Suriye’ye tekrar dönüş olumsuz bakılmasında etkili olmaktadır. Mevcut rejimin erkeklere yönelik zorunlu askerlik uygulaması Suriye’ye dönme önündeki engellerden birini oluşturmaktadır.

Kimi katılımcıların rejim baskısı nedeniyle ailelerinin yıllar önce Suriye’den ayrılmış olması ve bu nedenle çocukluğun Suriye’de dışında geçmiş olması Suriye’ye aidiyeti zayıflatmış olduğu ve tekrar dönüş noktasında motivasyon eksikliği olarak yansıdığı görülmüştür. Mevcut savaş sona erdiğinde anavatana tekrar dönmek isteyişte aidiyet duygusunun öne çıkmıştır. Güncel politik hamleler de Suriye’ye dönme motivasyonunda etkili olmuştur. Türkiye’de aileden uzakta yalnız yaşamak öğrenim sonrası dönüş fikrine katkı yapmıştır. Ayrıca savaşın ardından Suriye’de şartların düzelmesi ve bununla birlikte ülkenin eğitimli gençlere ihtiyaç duyması geri dönüş fikrini beslemiştir. Türk bir kadınla evli olan bir katılımcının ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

“Evet ve Suriye’nin şu an ihtiyacı var bize o şartta kesinlikle dönerim...Ben burada bir cümle kurdum belki dikkatinizi şey olmadı, Suriye’de bizim ihtiyacımız olduğu halde, zaman kesinlikle giderim...Şu an Suriye düzeldi ve eğitimli olan insanlara ihtiyacı var, geri dönmesine gerekiyor, kesinlikle dönerim. Ve bu eşime söyledim. Zaten ben, ben seninle gelirim kesinlikle dedi.” (12. Katılımcı).

Bir diğer yandan Suriye’ye dönülmesi halinde olabileceklerin gerçekliği dönüş önündeki engellerden biri olmaktadır. Savaş öncesi ve savaş sonrası Suriye’si gerek yaşamsal açıdan gerekse toplumsal

açından kolaylıkla toparlanabilecek ölçüde gözükmemektedir. Bu durum da uzun yıllar Suriye'ye dönüşlerde çekinceye neden olacaktır. Zira toplumsal düzeyde, savaş ortamının insanlar üzerindeki tahribatı ciddi boyutlara ulaşmıştır. Hırsızlık, fuhuş ve birçok kötü durumla iç içe yaşayan Suriye halkının evlerini terk etmeleri halinde ise başkalarının evlerine el koyması gibi negatif nedenler Suriye'ye savaş bittiğinde ve şartlar değiştiğinde bile tekrar dönmeyi zorlaştırıcı etkenlerden olsa da aidiyet hissi her zaman arka planda dönüş için bir motivasyon olmuştur. Suriye'de yaşadığı dönemde bir devlet üniversitesinde araştırma görevlisi olduğunu ifade eden bir katılımcının bu yöndeki çarpıcı ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

"Ben 3 ay önce oradayım... Ziyarete gittim. Okula baktım durum nasıl acaba döndü mü, eski haline döndü mü yoksa hocalar geldi mi, gelmedi. Baktım durum daha kötü. Yani önceden daha kötü şu an benim için. Hem de ekonomik açılarından hem de şey, okul açısından. Hem de orada millet sanki değiştirmiş. Nasıl yani bilmiyorum. Savaş olduğu zaman 3 tane bir şey çıkıyor: Fakirler baya artıyor, zenginler baya artıyor, orta bir seviye kalmıyor, anlatabildim mi sana... Orada millet sanki fuhuş artıyor 2. 3. uyuşturucu artıyor. Yani millet sanki bir şey ruhu, hali bozuldu. Ben 3 seneden ben Halep ne zaman girdim ben 2016'da girdim savunma yaptım tekrar Türkiye'ye döndüm. Bayramda baktım şey durum iyi. Hemen gelebilirim orada. Durum tamamen, yani bilmiyorum değiştirmişler millet başka bir... Esad ne yapmış başka millet çıkarmış, başka millet atmış bilmiyorum yani. Orada yani anlatamıyorum bile durum nasıl olarak. Benim için bile tamamen değiştirmiş. Ama, millet değiştirmiş. Şey yani daha önce böyle samimiyet şey dürüst bir şey yani görmedim... Benim için dönebilirim hiçbir sıkıntı yok. Ben size söyledim, okul... Onlar da sağlayabilirse tamam dönebilirim... Yoksa düzeltmezse ben orada dönebilirim. Ama orada nasıl yaşayacağım, hırsızlık olacağım 1, orada millet bir şey, bir şey maaş almıyorlar. Nasıl yaşıyorlar bilmiyorum. Ya da hırsızlık ya da birisiyle katil olacaksın. Başka seçenek yok yani. Evet onlar öyle yani öyle. Durum şu şekilde... Galiba görmeyecek sen bir kişi Türkiye son zamanlarda ziyaret etti. Çünkü hep burada kalıyorlardı. Yani ben şanslıyım Suriye'ye gittim." (8. Katılımcı).

Suriye'ye tekrar dönüş isteğinde kararsızlıklar yaşandığı görülmüştür. Kararsızlıkta etkili olan faktörler mevcut rejime olan güvensizlik ve anavatana yönelik özlem duygusuna rağmen Ankara'da yeni bir yaşam düzeni oluşturulmuş olması, güvenlik endişesiyle apar topar ayrılmış olunan ülkeye tekrar dönüşte her şeye sıfırdan başlama düşüncesi olmuştur.

Ankara'da Suriyeli Kimliğinin Gizlenmesi İhtiyacı

Katılımcılarla gerçekleştirilen görüşmelerde katılımcıların kendilerine yöneltilen sorularda çevrelerinden Suriyeli olduklarını gizleme ihtiyacı hissettikleri fark edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu Türklere Suriyeli olduklarını açıklamaktan çeşitli yollarla kaçındıklarını ifade etmiştir. Dikkat çekici bir nokta olarak, birçok katılımcıya henüz kimliğe ilişkin soru sorulmadan kendilerinin bu durumu dile getirme ihtiyacı hissetmiş oldukları görülmüştür. Burada bir kimlik inkârı değil gizleme ihtiyacı söz konusu olmaktadır. Başka ülkelere mensup olarak tanınmanın Suriyeli olarak tanınmaktan daha kabul edilebilir olduğu görülmüştür. Birleştirici nokta ise daha önce tecrübe edilen

Suriyelilik önyargısının pratikteki yansımalarına maruz kalmama isteğidir. Katılımcıların bu yöndeki ifadelerine aşağıdaki örnek üzerinden yer verilmiştir:

“...Ben şöyle diyorum ben Halepliyim diyorum... Bazı Türkler Halep bilmiyorlardı. Halepliyim, ha, Halep, nerde Irak'ta mı? Yok Irak'ta değil, Halep Suriye'de mesela... Artık ben Suriyeliyim, biraz da yani Suriyeliyim, ben artık Halepliyim. Bizim önemli şey olan bizim Halep. Yani bilmiyorum Halep, Kerkük şey falan. Ben Halepliyim. Onlar da Halep. Yani şöyle diyebilirim. Ama Suriye'yi artık demiyorum.” (8. Katılımcı).

Suriyeli olunduğunun söylenmesi ile birlikte olumsuzluk ile karşılaşılması nedeniyle gerçek kimlik gizlenip daha az ya da hiç tepki almayacak ülkelerin tabiiyet olarak çevredeki Türklere söylenmesi tercih edilmektedir. Bu noktada, özellikle Suriye'de yetişmeyen kişiler Suriyeli kimliği yerine daha kabul edilebilir olan yetişilen ülkeyi kullanmaktadır. Tecrübeler yoluyla ulaşılan bu stratejide Suriyeli kimliğinin açıklanmasının kişilerin rutin hayatını etkileyecek düzeyde Türklere önyargı ile çevrili tepki alması esas neden olmaktadır. Tabiiyette Suriye yerine kullanılan başka ülkelerin tepki almadığı, muhtemel tartışmaların önüne geçtiği ve kişiler açısından topluma kabul edilmedeki ilk engel olan Suriyeliliğin yerine kabul edilebilir olduğu görülmüştür. Gerçek kimliğin gizlenme nedenlerinden birini de Ankara'da kurulan yaşam düzeninin etkisiyle toplumdan farklı gözükmemek ve daha iyi uyum sağlama gerekçesi oluşturmaktadır.

“Bazen Pakistanlı diye kendimi açıklıyorum, diyorum... Yüksek lisans sınıfımızda kimse benim Suriyeli olduğumu bilmiyor.” (13. Katılımcı).

Kültürel Yakınlık ve Uyum

Türkiye'de yaşama süresi hiç kuşkusuz, topluma uyum sağlama ile doğrudan ilişkili olması açısından önem arz etmektedir. Katılımcıların Suriye ve Arap kültürünün etkisiyle yetişmeleri ve bu kültürle toplumda yaşama pratikleri üzerinden Türkiye'de yaşama sürelerinin de etkisiyle, Ankara'daki topluma uyum düzeylerinde farklılık ve iki farklı millet arasındaki kültür farkının katılımcılar üzerindeki yansımalarını ortaya çıkarabilme önemi ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların Türkiye'de yaşadıkları süre 2-5 yıl aralığında ifade edilmiştir. Yaşanılan sürenin uyum sağlama üzerinde etkili olduğu görülmüş, süre arttıkça sosyal uyum düzeyi artmıştır. Suriyeli öğrencilerin Ankara'da kendi kültürlerini hangi düzeyde yaşayabildiklerine dair alınan yanıtlar üzerine ortaya 2 sonuç ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi Suriye'den alınan kültür ile Türkiye'nin kültürlerinin birbirine yakın olması nedeniyle Suriye'deki kültürün Türkiye'ye taşınabildiği, ikincisi ise Suriye ve Türkiye'nin kültürünün birbiri ile benzer yanları bulunmasına rağmen farklı olduğu ve bu yüzden uyum sağlama zorunluluğunun ortaya çıktığı yönünde olmuştur. Katılımcıların çoğunluğu ufak farklar olduğunu ancak uyum sağladığını ifade etmiştir:

“Sanırım evet. Çok farklı değil bence Suriye ve Türkiye kültür. Ya yaşıyorum yani... Yani İslam için biz aynıyız yani bu sebeple kolay bence.” (5. Katılımcı).

Kültür farkının ve uyum sorununun dil noktasında ortaya çıktığı ve Türkçe öğrenilirken epey zorlanıldığı görüşü öne çıkmıştır. Farkın yalnızca dil noktasında ortaya çıktığı, Suriye'nin Türkiye ile tarihteki ortak mazisi nedeniyle kültür noktasında farklılık olmadığı vurgulanmıştır. Bununla birlikte, kültür benzerliğinin bel kemiği ve sosyal uyumu kolaylaştırıcı en büyük faktör olarak ortak din mensubiyeti sıklıkla dile getirilmiştir. Katılımcıların tamamına yakını kültürel yakınlık ve uyum sağlama noktasında ortak din mensubiyeti vurgusu yapmış ve soruları ağırlıklı olarak bu temel üzerinden cevaplandırmıştır:

“Kültür açısından hiçbir fark yok. Sadece tek fark dil... Kültür arasında zaten 600 sene beraber yaşıyorlar. Yani fark olarak değil mi son seneden biraz değişiklik oldu. Ama sanmıyorum hani din, yemek şey falan sanmıyorum, o kadar değil. Değişiklik büyük bir değişiklik yok yani... Sadece tek bir fark dil. Dili geçtiğim zaman tamam artık bir şey kalmadı.” (8. Katılımcı).

“...Açıkçası yani ben Türk kültürünü uyum sağladım... Yani bir kısmını bıraktım, tamamını değil bir kısmını bıraktım evet... Uyumlu olmayan şeyler...Bazen de benim kültürümde olumsuz olan şeyler burada Türkiye'deki...Olumlu şeyler benim kültürümde bırakıp Türkiye'deki kültürüne göre davranmayı...Özellikle Türk bir insanla yaşadığım için tartışma muhabbeti oluyordu ve ona göre değişiyordu.” (12. Katılımcı).

Suriye'de yetişmemiş olunması Türk kültürüne ve topluma uyum sağlama noktasında bir dezavantaj olarak ortaya çıkmaktadır. Var olan farklılıklarda da Türk kültürüne uyum sağlanmış ve farklılıklar terk edilerek törpülenmeye çalışılmıştır. Ankara'da geçirilen süre arttıkça katılımcılarda farklılıkları terk etme ve uyum sağlama zorunluluğu hissedildiği ve buna gayret gösterildiği görülmüştür. Bu zorunluluk hali içerisinde bulunan durumdan hoşnut olunmama şeklinde dışa yansımıştır. Türkler ile güçlü bir iletişim kurulması ve Türkler ile yakın ilişki içerisinde olmak, kişinin kendisini toplumdan soyutlayarak izole olmaması halihazırda yakın olan kültürlerdeki ufak farklılıkların terk edilmesine ve uyumu artırılmasına pozitif etki yapmaktadır. Türkiye'ye dair gelecek planları yapmak ve bunun üzerinde çalışmak uyum sağlama, farklılıkları törpüleme üzerinde etkili olmaktadır. Bununla birlikte Türk vatandaşlığının verilmiş olmasının kişinin Türkiye'ye olan aidiyetini artırdığı ve kendisini daha fazla Türk hissedebilmek için vatandaşlığın uyum sağlama gayreti ile desteklenmek istendiği görülmüştür.

Kültür ve yaşayış noktasında Türkiye ve Suriye'nin benzerliklerine rağmen farklı olduğu vurgulanmış ve uyum sağlama zorunluluğunun hissedildiği ancak bunun pek de içselleştirilmediği görülmüştür. Kendi kültürüne dair her şeyin Türkiye'ye taşınmadığı, ancak Türkler için “tuhaf” olan bir şeyler varsa o kısımda Türkiye'nin kültürüne uyum sağlandığını ifade edilmiştir. Aileden uzakta Ankara'da yalnız yaşamak kendi kültürünün taşınabilmesi önünde engel olarak görülebilmektedir. Bununla birlikte diğer Suriyelilerden soyutlanma durumu da uyum zorunluluğunu beraberinde getirmektedir. Aşağıda bu durumları örnekler nitelikte bir katılımcının ifadelerine yer verilmiştir:

“...Ailem yok. Suriyelilerle hiç konuşmuyorum... Ya kültür şey, kültür insanlarla yaşayan bir şey. Yani mesela group activity... Kültür tek başına yapamıyorsun. Tek başına bayram yapamıyorsun...”

Aslında kültür olarak o kadar farkımız yok Türk kültürüyle. Ama bazı eksikler var. Onları, yani Türk kültüre alışmaya zorundaydık.” (13. Katılımcı).

Bir Türk ile gerçekleştirilen evlilik bir yandan uyumu kolaylaştırıcı etki yaparken diğer yandan katılımcıların kendi kültürlerinden gelen ve Ankara'daki gündelik yaşam ile uyumlu olmayan yanların terk edilmesine ve uyum sağlama zorunluluğunun ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Ankara'da Arapça Konuşmak

Ankara'da toplum içerisinde bir Suriyeli olarak kendi dilinin, Arapça'nın özgürce konuşulabilmesi bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu Arapça'yı rahat bir şekilde konuşamadığını ifade etmiştir. Dilin özgürce konuşulması önündeki engeller katılımcılarca negatif tecrübelerle dayanılarak aktarılmıştır. Ortak noktaya bakıldığında bazı Türklerin kişilere yönelik olumsuz bakışlarını, sözlü saldırıları içeren kötü tecrübeler ve Türklerin Suriyeli önyargısı öne çıkmıştır.

Arapça konuşulduğunda çevredeki Türklerin bakışlarla ve sözle rahatsızlık verdikleri belirtilmiştir. Bu durum katılımcılar için ya hiç konuşmama ya da kısık bir ses tonuyla çevreden duyulmayacak şekilde konuşmaya çalışma olarak kendini göstermiştir. Kendilerine soru yöneltildiğinde hayır yanıtı veren katılımcıların net ve keskin bir şekilde hayır sözcüğünü kullanmaları kendi dillerini konuşmalarının katılımcılar açısından ne derece olumsuz karşılandığını ortaya çıkarması açısından dikkat çekici olmuştur. Bu konudaki çekince bir katılımcının ifadelerine şu şekilde yansımıştır.

“Çok yüksek sesle değil. Bazı kelimelerde Allah falan var, onu demiyoruz... Çok yüksek sesle Allah diye bağıyorsan kalabalık bir yerde, özellikle 2014 ya da 2015'te, çok yanlış şekilde anlaşılıyorsunuz yani... Yani, terörist olarak anlaşılıyorsun. Ben dürüst olayım hemen... Türkiye'de. E tabi ki Türkiye'de. Türkiye'de kaç patlama oldu o zamanlarda? Çok fazla. İşid sıkıntısı vardı... Doğru ama Allah'ın önceki ve sonraki kelimeler Arapça olmuyor genelde Türkiye'de. Anlaşılmamalı olmuyor. O yüzden sıkıntı çıkartabiliyorlar... Yani konuşabiliyoruz. Çok yüksek sesle değil... Bir de tek sıkıntı o değil. O Ankara'da çok olmuyor, İstanbul'da daha çok oluyor. İstanbul'a gidip geliyorum bazen... Arapça yüksek sesle konuşursan herkes şöyle sana bakıyor yani sen uzaylı olarak. Bir de bazen duyuyorsun o Araplar ülkeyi mahvettiler, o Suriyeliler her yerde oldular. Biz Türkçe anlayamıyoruz gibi konuşuyorlar yanımızda yani.” (13. Katılımcı).

Bazı Türkler tarafından gelen bakışların olumsuz bir niyet taşımaması halinde ise bakışlar merak içermekte ve yine rahatsızlık hali ortaya çıkmaktadır. Türkiye'ye gelinmeden önce Türkiye'de bu tür olumsuz durumları önceden tecrübe eden kişilerce yeni gelecek olan kişilere “sıkıntı” olmaması için Türkiye toplumu içerisinde Arapça konuşulmamaya çalışılması yönünde uyarılar yapılmaktadır. Toplum içerisinde aileden ya da Arap arkadaşlardan gelen telefonlar çevredeki Türklerden gelecek potansiyel tepkiler nedeniyle bekletilmekte ya da hiç açılmamakta, toplum dışına çıkıldığında telefon cevaplanmaktadır.

“Hayır tabi ki. Benim dilim Arapça... Mesela otobüse binerken biri arasa beni, ben açmıyorum. Çünkü diğerleri rahatsız olacaklar böyle... Hatta birkaç kere tartıştık bu konuda. Mesela şeylerle otobüsteki olanlar. Yani onlar diyor ki Arapça mı konuşuyorsun falan. Yani tartışma olmazsa bile şey sorguluyor, bu Arapça mı nere... Bazen hoş bakmıyor, bazen de sizi rahatsız ediyor. Mesela Arapça mı, nerden geldin. Yani birkaç sorguluyor... Merakla, aynen. O yüzden ben kapıyı açmıyorum bilerek.” (1. Katılımcı).

Diğer Milletlerle Yakınlık

Ankara’da Suriyeli Arap olarak yaşamaya medyadaki olumsuz algı eşlik etmekte ve bu durum önyargı olarak karşılık bulmaktadır. Bunun yanı sıra, toplumda yabancı olmanın vermiş olduğu yalnızlık ve izole edilmişlik duygusu, Türkiye’de bulunan diğer milletler ile yakınlık kurulması ihtiyacı olarak ortaya çıkabilmektedir. Birçok katılımcı kendilerine yakın hissettikleri millet olarak Suriyelilerin yanı sıra aynı cümle içerisinde Türkler yanıtını vermiştir. Türkler eliyle tecrübe edilen olumsuz olaylara rağmen katılımcıların kendilerini Türklere yakın görmesi toplumla uyum sağlama gayretinin bir yansıması olmaktadır. Katılımcıların mülakatlarda ifade etmiş oldukları milletlere kendilerini daha yakın hissetme nedenleri verilen yanıtlarda olduğu gibi çeşitlilik göstermiştir. Verilen yanıtlarda özellikle bir tercihin etkili olmadığı, yaşanan ülkenin, aile üyelerinin etnik mensubiyetinin etkili olduğu görülmüştür.

“...Yani bütün Araplar bana çok yakın gözüküyorlar, Türkler de öyle, Azeriler de öyle... Yani ben, milletleri anlayamıyorum ben. Yani milletçi değilim. İnsanlara millet olarak bakamıyorum. Çünkü herkes farklı. Yani ODTÜ’de bile, aynı kampüste bile, iki Türkler, aynı ırk, aynı millet çok farklı insanlar, çok farklı insanlar... Ben düşünceler bakıyorum. Millete bakamıyorum yani. Anlayamıyorum onları hiç... Yani millet diye bir şey yok diye düşünüyorum.” (13. Katılımcı).

Verilen yanıtlarda dikkat çeken bir nokta ise anavatandan uzakta yaşayan kişilerin kendileri ile aynı tabiiyete mensup kişilerle birlikte daha sıkı ilişkiler içerisinde olması beklentisinin aksi çıkması olmuştur. Katılımcıların çok azı Araplar ile yakın olduklarını ve bazı katılımcılar ise özellikle Suriyelilerden uzak durmayı tercih ettiklerini ifade etmiştir.

Türklerle İletişim

Dış dünya ile etkileşim halinde olmak, doğru iletişim kurabilmek hiç kuşkusuz herhangi bir konuda yerleşmiş anlayış kalıplarını, algıları, önyargıları kırabilme noktasında önem taşımaktadır. Özellikle Ankara’daki toplum içerisindeki Suriyelilik algısının kırılabilmesi, yanlısın bertaraf edilebilmesi, gerçek olanın ortaya çıkarılabilmesi için kişilerin kendilerini ifade edebilmeleri için iletişim kurmaya gayret etmeleri ise büyük önem arz etmektedir.

Katılımcıların çoğunluğu Türklerle iletişimlerinin iyi olduğunu ifade etmiştir. Suriyeli vasıfsız değil de vasıflı olduğunda toplumda tavırların değiştiği ifade edilmiştir. Bu durum Türkler ile olan iletişime pozitif etki etmekte ve Suriyelilik önyargısının kırılabilmesine katkı sağlamaktadır. Diğer yandan bir Türk ile gerçekleştirilen evlilik Türkler ile olan iletişimin doğru tesis edilebilmesinde etkili olmaktadır.

Maruz kalınan olumsuz tavırlara karşın kendi kabuğuna çekilmeyip Türklerle iletişimlerini güçlendirme gayreti içinde olmak netice itibariyle Türklerle olan güçlü iletişimi ortaya çıkarabilmektedir. Katılımcıların Türklerle iletişim kurabilmek için gayret gösterdiği, bu durumun Türkler nezdinde karşılık bulduğu ve bunun sonucunda güçlü bir iletişim kurulduğu görülmüştür. İletişimin önemine istinaden katılımcıların ifadeleri şu yönde olmuştur:

“Özellikle yani İstanbul'da, Ankara'da yani bunlar çok yaşanmıyor. Ankara'da Suriyelilerin sayısı az olduğu için tek bölgede yaşadığı için... Önder Mahallesi. Onlar Ankara'da yani böyle sokaklarda çok görmüyorsun İstanbul gibi; İstanbul, Mersin, Antep, Hatay gibi. İstanbul'a gittiğimde her yerde, her bölgede yani Suriyeli var, orada çalışanlar işte insanlar. Bu yüzden oradaki, İstanbul'daki Türk toplumu bence daha çok olumsuz tepki veriyor Suriyelilere. Yani onu aslında düzeltmemiz lazım, bir şekilde düzeltilmesi lazım... İşte onlar, Suriyeliler, sadece nargile içenler değil, yani düzgün çalışan insanlar var yani. Onlar da onlar hepsi örnek oluyor, yani Suriyeliler bunlar, nargile içiyorlar, savaştan kaçtılar, buraya Türkiye'ye gezmeye geldiler diye. Herkes onu düşünüyor tabi ki.” (4. Katılımcı).

“Evde kalıyoruz... O zamanlarda komşularımız Suriyeliler gelecekler binaya falan diye korktular açık açık. Yönetici var ya binanın yöneticisi, benimle konuştu onlar çok korkuyordu, yani daha önce Suriyeliler falan pisler falan böyle bir şey dediler yani. Biz tabi ki, yani o zamanlar zaten biz sonra duyduk bunları. Ama hiçbir şey görmedik. Yani mesela kötü bir şey yapmadılar. Ama konuştular, arkamızdan konuştular yani... Bence onlar haklılar. Çünkü biz yabancıyız ve hangi kültürden geldik bilmiyorlar yani. Haklılar bence yani. Ama zamanla şimdi hiçbir sıkıntı yaşamadık. Tam tersi aslında yani şimdi selamlaşıyoruz, merhabalaşıyoruz... Yani kötüler gördüm, bir de çok iyiler gördüm gerçekten. Ama ilk bakış açısı böyle, korkuyorlar Suriyeli olduğumu. Ama hatta hocalar mesela diyebilirim sana. Hocalar, yani ben ve iki Suriyeli arkadaşım aynı bölümdeydik yüksek lisans yapıyorduk birlikte. Mesela ilk başladığımız zamanda hocalar, yani iki tane hoca birazcık sürekli böyle nasıl diyeyim... Evet kötü baktı evet. Birkaç ders sonra: “Aaa, Suriyeliler gelmediler mi? Suriyeliler...” falan böyle laf atıyor filan böyle. Biz hiçbir şey demedik hani ne diyeceğiz biz yani. Ama zamanla o da değiştirdi. Çünkü yani ne kadar çalışkan, evet gösterdik yani. Biz terbiyeli insanız. Biz sizin gibi yani. Biz ailemiz var yani eğitilmiş insanlar. Yani sokaktan gelmedik sonunda biz de. Anladılar zamanla. Yani her şey değiştirdi yani görünce. Ama ilk bakış açısı böyle kötü davranıyorlardı. Ama zamanla her şey değişti.” (10. Katılımcı).

Suriyelilik Önyargısı

Ankara'da Suriyeli olarak var olabilmeyen toplumda bulunduğu karşılığa istinaden, bu duruma Suriyeli katılımcıların gözünden bakıldığında büyük bir çoğunluğu önyargıya maruz kaldığını ifade etmiştir. Önyargıya maruz kalma sorusu yöneltildiği ilk an katılımcıların hiç düşünmeden direkt olarak evet yanıtı vermeleri dikkat çekicidir. Tüm katılımcılar bazı Türkler tarafından önyargıyı ortaya çıkaran olaylar yaşadıklarını ifade etmiştir.

“Çok, her yerde... Yüzler değişiyor, konuşma tarzlar değişiyor. Bir de şey yapmaya çalışıyorlar hep konuşmakta, ben ırkçı değilim ama, diye başlıyor... Herkes kendisi ırkçı değil zannediyor.” (13. Katılımcı).

Önyargı hali kimi zaman sosyal medyada, kimi zaman üniversitedeki hocalar tarafından sözlü olarak, kimi zaman ise toplumda dikkate alınmadan yanlarında yapılan kötü konuşmalar şeklinde gerçekleşmiştir. Artık bu tür durumlar Suriyelilerin rutini haline gelmiş ve önyargı haline alışılmıştır. Suriyeli olduğunun öğrenildiği andan itibaren önyargı hali kendini önce yüzlerde göstermekte, ardından konuşmalara yansımaktadır. Kendilerine yönelen olumsuzluklara ilişkin katılımcıların çoğunluğunun bilinçli olduğu görülmüştür. Kendilerine yapılagelen şekilde hareket etmeyip, tek bir Türk vatandaşının hatasını bütün bir topluma mal etmeyerek bu konuda bilinçli bir tavır sergilendiği görülmüştür. Genel olumsuz Suriyelilik algısı ve önyargısının karşısında, söz konusu Suriyelinin eğitilmiş ya da maddi durumunun iyi olmasının var olan önyargıyı pratikte kırdığı görülmüştür. Buna ilişkin bir katılımcının ifadeleri aşağıdaki gibi olmuştur:

“Evet, evet, öyle bir şey var öyle bir grup var. Tüm Türklere değil ama bir grup, öyle önyargılı. Hatta ben kendimi anlatmaya çalışıyorum. Mesela ben Suriye’den geldim orada savaş var diye mesela ben burada doktorum, ben öğrenciyim, falan diye diyorum. Ama hep böyle bir olumsuz şey oluyor yani onlarda bir önyargı var... Hatta ev ararken, hatta kiralamak için falan ev ararken hatta Suriyeliyim diye yani vermiyoruz falan diye onları da yaşamıştım... Dış hekimiyim dediğim zaman oluyor, hemen tamam diyorlar.” (4. Katılımcı).

Suriye’deki mevcut rejimin zulmünden kaçıp Ankara’ya gelen Suriyelilerin “hain” olduklarının düşünülmesi önyargının gerekçesini açıklar niteliktedir. Türkiye’de adı kötü olaylara karışan Suriyelilerin varlığının tüm Suriyelilere atfedilmesi önyargı halini beslemektedir. Türklerin bir kesimindeki önyargı halinin yalnızca Suriyeliler özelinden çıkmış olduğu ve tüm Arapları içine alır hale geldiği dile getirilmiştir. Kadınlara zaafı olan Arap erkeği algısı önyargı haline katkı yapmıştır. Önyargı pratiğinin günlük hayatta artık bir rutin haline alması, sıklıkla ortaya çıkması bu durumun Suriyelilerce kanıksanmasına neden olmuştur. Bu noktada katılımcıların ifadeleri aşağıdaki gibi olmuştur:

“...Burada dolmuş taksi gidiyorum tamam mı... İlk bindiğim zaman bakıyorlar, siz nerelisin ben Suriyeliyim, Halep’ten geldim. Ya sen nasıl sattın memleket değil mi? Sen nasıl bıraktın memleket? Siz ne iş burada, gidin memleket, çok duydum. Yani ben rahatsız... Biz memleketi satmadık. Hakikaten bizim memleket satmadık. Diyor ki sizin memleket sattınız ya da memleket bıraktınız ya da bilmem ne. Bu konu bana çok geldi. Bu elektrik gibi bana geldi biliyor musun... Ya sıkıntı. Bomba geldiği zaman valla billahi bizim merdivenler var bina altında yaşıyor. Vallahi billahi altında yaşıyor vallahi... Biz dokuz sene savaş, kolay değil biz gördü. Biz seyahat için burada geldi. Vallahi seyahat bizim değil. Bizim çalışmak için, güvenli bir yer için, bizim çocuk, kadınlar bakmak için. Başka bir şey istemiyor sizden. Vallahi billahi ben çok anlattım bu konu. Biz yani şerefsiz değil. Diyor ki sizin Suriye’nin bilmem kötü yapıyorlar. Bazı geçen sene bilmem İstanbul şey ettiler. Sahil etrafında

bilmem, burada geldiniz, nargile... Diyorum o zaman benim millet niye düşünüyorsunuz? Vallahi billahi bizim millet ne kötü düşünüyor bilmiyorum ben. Bende şaşıyorum. Hatta bizim arkadaş çok var biliyorum tanıyorum. Hepsi çalışıyorlar... Ama millet düşünüyor... Kimse çalışmıyor herkes.” (7. Katılımcı).

“...Bu Arap diye düşünürler, Suriyeli değil diye, Arap diye düşünürler. Ve bu Araplara karşı bir sürü önyargılar var. Özellikle bu şeye, neydi, kadınlarla ilgili... Arapların, özellikle Arap erkeklerin kadınlara farklı bakışları var diye düşünülüyor... Özellikle Türk kadınlarına değil, genel olarak. Mesela bir arkadaş sordu babanın kaç eşi var... Evet. Mesela ne diyorlar, şey barbar, medeniyetsiz öyle bir şey... Bu bir toplum varsa, ben varsam o toplumda ben tek Suriyeli olan, onlar kendi arasında konuşuyor, Türkçe konuşuyor rahat oluyor.” (14. Katılımcı).

Okuldaki Türklerle İletişim

Ankara içerisinde Suriyeli olmanın çeşitli önyargı kalıpları ile karşılandığı gerçeğinin aksine üniversitede Suriyeli olmanın toplum içerisinde farklı yansımaları olmuştur. Genel anlamda, Türk öğrencilerin diğer yabancı öğrenciler ile Suriyeli öğrenciler arasında herhangi bir negatif ayrımcılık sergilemedikleri görülmüştür.

Ankara'daki toplumun bir kısmı tarafından uygulanan negatif ayrımcılık ve önyargıyı ortaya çıkaran nedenler noktasında, Türk öğrenciler daha bilinçli tavırlar sergilemektedir. Ancak bunun yanında toplum tarafından çeşitli şekillerde önyargı içeren davranışlara maruz kalınması tecrübesi üniversitede de Suriyeli kimliğinin saklanması ihtiyacına neden olabilmektedir. İstisna olmakla birlikte, bazı Türk öğrencilerin diğer yabancı öğrencilere nazaran Suriyeli öğrencilere karşı önyargılı bakışları karşılıklı iletişim yoluyla zamanla değişmektedir. Türkiye ve Suriye'nin diğer ülkelere göre kültürel açıdan birbirine yakın olması iletişimi kolaylaştırmış ve önyargılı tavrı dağıtabilmiştir. Negatif ayrımcı tavırlar sergileyen Türk hocalar ile doğru iletişim kurmak, Suriyelilere ilişkin doğruları ifade etmek pozitif sonuçlar doğurmuştur.

“Yüksek lisans sınıfımızda kimse benim Suriyeli olduğumu bilmiyor... Yok. Ben, ben Türk vatandaşlığına geçtim. Sorunca Türk vatandaşım ama yurt dışında doğdum diyorum... Ve kabul ediliyorum yani.” (13. Katılımcı).

Anavatana Özlem ve Umutsuzluk

Suriye'deki olaylar söz konusu olduğunda kamuoyunda yaygın olarak “iç savaş” ifadesi kullanılmaktadır. Fakat bu duruma ayrı bir parantez açılması gerekmektedir. Zira Suriye'deki mevcut duruma dair kamuoyunda kullanılan iç savaş ifadesi katılımcılar tarafından doğru bulunmamaktadır. Mevcut hükümetin yalnızca görünürde Suriye'yi temsil ettiği, ancak arka planda birbirinden farklı birçok devletin Suriye'nin yönetiminde söz sahibi olduğu katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Dolayısıyla görünürde halkın devlete karşı isyan ettiği fikri doğru olamamaktadır. Bunun yanı sıra Suriye'de çoğunluğu temsil etmeyen ve antidemokratik yollarla göreve geldiği iddia edilen mevcut

hükümet, toplum içindeki farklı etnik ve mezhepsel yapıların birbirleri ile zıtlaşmasında da pay sahibidir. Bugün Suriye topraklarında yaşananların mikro bir dünya savaşı niteliği taşıdığı iddiası yanlış olmayacaktır.

“Bir itirazım var, iç savaş değil maalesef... İç savaş, Lübnan’da mesela oldu. Sünniler ve Şiiler arasında olan bir çatışma. Ya da Hristiyanlar ve Sünniler. Bu iç savaş denir... İç savaş derken onun anlamında ne geliyor, iki farklı gruplar çatışıyor. Halbuki öyle değil. Yani şu an Esed’e karşı savaşan Aleviler de var, onun hakkını yemeyelim. Hristiyanlar da var, onun hakkını yemeyelim... Çünkü Esed düşecekti İran girdi. İran milisleri destekledi hemen. Yine de halk tarafından yıkılacaktı Rusya girdi, Rusya’nın milisleri... Buna iç savaş mı denir? Yani, yani burada iç savaş denmez. Çünkü halk ve yabancı uyruklarla savaş ediyor.” (12. Katılımcı).

Türkiye’nin sosyal devlet anlayışı kapsamında Suriyeli sığınmacılara yönelik gerçekleştirdiği uygulamalar ve desteklere karşın şartlar ne olursa olsun tüm dünyada savaş mağduru ve gurbette yaşayan bir insan olmanın neden olduğu mecburiyet hali katılımcıların ifadelerine açıkça yansiyebilmiştir. Ancak bununla birlikte, Türkiye’nin gerek Ortadoğu’da gerekse diğer bölgelerde yürüttüğü dış politika hamleleri yakından takip edilmekte, Ortadoğu’da söz sahibi önemli aktörlerden olan Türkiye’nin Suriye’nin geleceğinin inşasında etkili olacağı düşünülmekte ve bu noktada umutları yeşertici beklenti oluşmaktadır. Buna istinaden bir katılımcının ifadesine aşağıda yer verilmiştir.

“... Yani Avrupa da aynı, Arap ülkeleri de aynı. Yani herkes Suriyeli istemiyor. Ya da Suriyeli iyiyse, iyi bir iş yapabiliyorsa, iş adamıysa, parası varsa ya da beyin gücü varsa Türk olsun diyorlar, vatandaşımız olsun diyorlar... Yani Türkiye’de durumumuz çoğu ülkelere göre, ülkelere göre durumlara göre yani iyi, kötü demiyoruz. Ama tabii ki biz savaştan çıkıyoruz. Ülkemiz çok kötü durumda. O yüzden biz çok kötü durumdayız. Yani zorunlu olarak hayatımızı yaşıyoruz. Yani hiçbir şey isteyerek yapmıyoruz biz... Herkes yani herkese bakıyorum herkes özgür. Hayatta istediği seçenek alabiliyor. Biz öyle değiliz, biz öyle yapamıyoruz. Mecbur kalıyoruz. Çok şeyler yapmaya mecbur kalıyoruz. O yüzden çok memnun değiliz. Yani çok destek görüyoruz yani şu hükümetten da insanlardan. Ve öyle pozitif şeyler var, onu inkâr etmiyorum, nankör değiliz. Ama gerçekten durum çok kötü olduğu için biz negatif kalıyoruz.” (13. Katılımcı).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada farklı olan kültürel kimliğin çok kültürlülüğe yapmış olduğu katkının çeşitli toplumsal dinamiklerin etkisiyle sosyal uyuma nasıl yansımış olduğu sorusu Türkiye’ye yönelik yoğun Suriyeli göçü esas alınarak cevaplanmıştır. Söz konusu inceleme alana ilişkin literatür ile temellendirilmiş ve lisansüstü düzeyde Ankara’da çeşitli devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim alan Suriyeli öğrenciler ile bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında Türkiye’nin başkenti ve metropol kentlerinden Ankara’da Suriyeli kültürel kimliğine mensup lisansüstü öğrenci olarak yaşamının öğrencilerin gözünden sosyal uyum noktasındaki algılanışı açıklanmıştır.

Uluslararası öğrencilerin Türkiye'deki eğitimlerine ilişkin sunulmuş imkânlar eğitim hayatının devamı noktasında önemli bir konumda bulunmaktadır. Bilhassa ülkesinde savaş ortamı bulunan öğrencilerin eğitimlerinin Türkiye'de devam edebilmesine yönelik düzenlemeler büyük önem arz etmektedir. Eğitim hayatının devam edebilmesinde kolaylıklar sağlanması ise gerek öğrenciler gerekse toplumsal açıdan faydalar oluşturmaktadır. Eğitim nitelikli insan kaynağının artırılmasını sağlamaktadır. Türkiye'de yaşayan yabancıların nitelikli oluşları toplumsal kabulde pozitif bir etkiye sahiptir. Bununla birlikte, eğitim hayatı içerisinde var olmak sosyal uyumu artırıcı yönde sonuçlar ortaya koymaktadır.

Yaşanan göçler ile halihazırda çok etnikli ve mezhepli olan toplumsal yapıda bu noktada bir zenginlik artışı yaşanmıştır. Bu durum Türkiye toplumundaki Suriyelilere dair birtakım sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Yapılan alan araştırmasında Türkiye'nin sahip olduğu imkânların yanı sıra ve yetersizlikler de gün yüzüne çıkmıştır. Zira Türkiye'ye dair ifade edilmiş memnuniyetsizlikler bulunmaktadır. Türkiye'deki genç işsizlik sorunu ve çalışma ücretlerinin düşük oluşu Türkiye'ye dair memnuniyetsizlik nedenlerinden olmuştur. Bununla birlikte iyi bir iş fırsatının oluşması halinde Türkiye'den başka bir ülkeye çalışmaya gidilmek istenmesi de gündemdedir. Türkiye'nin sorunlarından olan işsizlik ve çalışma koşullarına yönelik fırsatlar oluşturulması ve iyileştirmeler yapılması bu durumun önüne geçebilmek için önemli bir adım olacaktır.

Çalışma hayatına ilişkin birtakım sorunlar nedeniyle başka ülkelere gitmek istediğini ifade eden katılımcılarda bu konuda genel olarak esnek düşünce yapısı ve kararsızlık hali gözlenmiştir. Özellikle lisansüstü öğrenimin ardında Türkiye'den gitmek isteyenlerin kararsız olmalarının nedenleri ile Türkiye'de kalmak isteyenlerin nedenlerinin ile örtüştüğü görülmüştür. Bu ortak gerekçeler; ortak din mensubiyeti, Avrupa ülkelerinde yaygın olan İslamofobi akımının varlığı, Türkiye-Suriye arasındaki benzer kültürel değerlerin varlığı, başka bir ülkeye gidilmesi halinde yeni bir dil öğrenme gerekliliği ve bu durumun zorluğu, yeni bir yaşam düzeni oluşturmanın zorluğu ve bu nedenle halihazırda kurulan yaşam düzeninin bozulmak istenmemesi olarak sıralanmıştır.

Suriyeli lisansüstü öğrenciler ile gerçekleştirilen araştırmaya göre Suriyelilere karşı Ankara ili içerisinde önyargılı tavırlar sergilendiği görülmüştür. Araştırmanın tüm katılımcıları Türkler tarafından önyargıyı niteleyici olaylar tecrübe etmişlerdir. Suriyelilerin toplumsal yaşamda giderek artan bir görünürlük profili çizmeleri ve bununla birlikte misafir olmaktan çıkıp kalıcı olmaya başlamaları ile önyargılı tavırlar kendini göstermiştir.

Kendini dış dünyadan izole eden Suriyelilerin varlığı iletişimin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Zira ağırlıklı olarak medyanın etkili olması nedeniyle oluşan olumsuz Suriyelilik imajı ancak doğru iletişim ile aşılabilecektir. Savaştan kaçıp Türkiye'ye gelen ve çalışmayıp Türkiye'de devletten aldığı yardımlarla hayatını sürdüren, ülkeye katkı sağlamayan, adı çeşitli suçlarla anılan Suriyelilik imajının yıkılabilmesi için çalışan, üreten, karakter ve duruşuyla örnek olan Suriyelilerin iletişim yoluyla bu kötü imajı yerle bir edebilmesi gerekmektedir.

Bir toplumda yaşanagelmekte olan çok kültürlülük tartışmaları söz konusu toplumda çok kültürlüğe dair birtakım sorunlar olduğunu göstermektedir. Farklı kültürleri taşıyan grupların aynı toplumda kendilerine has kimlikleri ile ve bu kimlikleri muhafaza edebilmek için bir arada bulunma pratiği olan çok kültürlülüğün yerleşik toplumda çeşitli alanlarda birtakım etkileri olmuştur. Çok kültürlülüğün temelinde yer alan kültür kavramının içermiş olduğu bir toplumun veyahut grubun maddi ve manevi değerlerinin toplamı aynı zamanda içerisinde dil, fikir, sembol gibi unsurları barındırmakta olup çok kültürlülük kapsamında tüm bunlarla kimliğe dair işaretler olarak karşılaşılmıştır. Bu işaretler toplum içerisinde farklı olanın kimliğini yansıtmakta ve onu yerleşik toplumdan ayırmaktadır. Gerçekleştirilen alan araştırması içerisinde en çok dikkat çeken nokta, birçok katılımcıya henüz kimliğe ilişkin soru sorulmadan kendilerinin bu durumu dile getirme ihtiyacı hissetmesi olmuştur.

Gerçekleştirilen alan araştırmasında Türkiye ve Suriye'nin ortak tarihi geçmişinin etkisi hissedilmiş ve Suriye'den edinilmiş olunan kültürün bir kısmının Türkiye ile benzerlikler gösterdiği katılımcılarca ifade edilmiştir. Bu nedenle Suriye'de edinilmiş olunan kültürel değerler Ankara'da yaşanabilmektedir. Benzerliklerin kaynağı ortak tarihsel geçmiş ve ortak din mensubiyetine dayandırılmıştır. Hiç kuşkusuz bu bahsi geçen kültürel değerler birebir aynı olmayıp birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Bu noktada da uygun olmayan kültürel parçaların terk edilip Türk kültürüne uyum sağlama ihtiyacının etkisi kendisini göstermiştir. Vurgulanan farklılık unsurunda ise en çok zorlanılan faktör dil olmuştur. Türkiye ile Suriye'nin farklı olan kültürel değerlerine dair uyum zorunluluğunun ortaya çıkmasının temelinde anavatanda devam eden savaş hali nedeniyle mümkün olmayan geri dönüş ve Ankara'da kurulan yaşam düzeninin bozulmak istenmemesi bulunmaktadır. Böylelikle farklılıklara yönelik toplumsal baskıya boyun eğilip bir zoraki uyum halinin ortaya çıktığı görülmüştür.

Uyumun dört farklı formu alan araştırması kapsamına uyarlanarak incelendiğinde: Bireyin etnik köken kültürüne sıkı sıkıya bağlı olduğu segrasyon alan araştırması katılımcılarında görülmüştür. Bu durum katılımcılarda Ankara'daki yerleşik topluma uyuma isteksizlik olarak yansımıştır. Gerek etnik kültürün gerek yerleşik toplumun kültürünün reddedildiği marjinalleşme araştırmaya katılan katılımcılarda görülmemiştir. Kişinin yeni dahil olduğu ülkenin yerleşik toplumuna uyumunun daha fazla yaşandığı asimilasyon araştırma katılımcılarında görülmüştür. Suriye tabiiyetine mensup bir kişi olarak yaşamının toplumda neden olduğu sorunlardan sıyrılma isteği Suriye kültürünün mümkün olduğunca terk edilip Ankara'da içerisinde yaşanan topluma daha uyumlu olma zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Alan araştırmasına dahil olan katılımcılarda en çok görülen uyum formu çoklu entegrasyon olmuştur. Katılımcılar etnik mensubiyetlerinin bulunduğu Suriye'den aldıkları kültür ile Türkiye'ye has kültürel değerleri birlikte yaşamayı tercih etmişlerdir. Böylelikle hem kültürel kimliklerini muhafaza edebilme hem de yerleşik topluma uyum sağlama gayreti içerisinde olabilmişlerdir.

ARAŞTIRMAYA İLİŞKİN ETİK BİLGİLER

Çalışma içerisindeki alan araştırması Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurulu tarafından 2019-469 araştırma kodu ile 13.11.2019 tarihli toplantı ve 38 karar no ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

ARAŞTIRMACILARIN KATKI ORANI

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

ÇATIŞMA BEYANI

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akkaya A. Y., Çilingir G. A., Levent G. T. (2018). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'ndeki Suriyeli öğrencilerin akademik sorunları üzerine bir çalışma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 413-448.
- Akıncı B., Nergiz A., Gedik E. (2015). Uyum süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1, 58-83.
- Akpınar T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, 16-29.
- Arı T. (2012). *Uluslararası İlişkilerde Post-Modern Analizler-1: Kimlik, Kültür, Güvenlik ve Dış Politika* (1. Baskı). Bursa: MKM.
- Creswell J. W. (2017). *Research Design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches* (Çev. Demir S. vd.) *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (3. Baskı). Ankara: Eğiten.
- Çağlar İ., Özkır Y. (2014). Suriyeli mültecilerin Türkiye basınında temsili. *Ortadoğu Yıllığı*, 485-500
- Çelik H. (2008). Çokkültürlülük ve Türkiye'deki görünümü. *U.Ü. Fen edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, 319-332.
- Çelikel A., Gelgel G. (2018). *Yabancılar hukuku* (24. Baskı). İstanbul: Beta.
- Dillioğlu B. (2015). Suriyeli mültecilerin entegrasyonu: Türkiye'nin eğitim ve istihdam politikaları. *Akademik ORTA DOĞU*, 1, 1-21.
- Duman M. Z. (2009). Küreselleşme, kimlik ve çok kültürlülük. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 93-112.
- Ergil D. (1995). Çokkültürlülük, Türkiye ve yeni dünya düzeni. *A. Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1-2, 201-208.
- Kap D. (2014). Suriyeli mülteciler: Türkiye'nin müstakbel vatandaşları. *Akademik Perspektif*, 1, 30-35.
- Kıroğlu K., Kesten A., Elma C. (2010). Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 26-39.

- Kymlicka W. (2011). Çok kültürlülük: Başarı, başarısızlık ve gelecek (Çev. Öztürk F.). *İÜHFM*, 2, 297-332.
- Öner S. G. I., Öner N. A. Ş. (2018). *Küreselleşme çağında göç: Kavramlar, tartışmalar* (4. Baskı). İstanbul: İletişim.
- Özdemir M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 323-343.
- Özdemir F., Özkan T. (2020). Türkiye’de ulusal kimlik inşası ve siyasi parti kimlikleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 38, 525-563.
- Özensel E. (2012). Çok kültürlülük uygulaması olarak Kanada çok kültürlülüğü. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 1, 55-70.
- Özensel E. (2013). Doğu toplumlarında ve Türkiye’de birlikte yaşama arayışı: Çok kültürlülük mü? Yoksa yeni bir model mi? *Akademik İncelemeler Dergisi*, 3, 1-17.
- Purtaş F. (2013). Türk dış politikasının yükselen değeri: Kültürel diplomasi. *Gazi Üniversitesi Akademik Bakış Dergisi*, 7, 1-14.
- Sayın Y., Usanmaz A., Aslangiri F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 31, 1-13.
- Şahin C. (2001). Yurt dışı göçün bireyin psikolojik sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kuramsal bir inceleme. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 57-67.
- Şahin B. (2010). Almanya’daki Türk göçmenlerin sosyal entegrasyonunun kuşaklar arası karşılaştırması: Kültürleşme. *BİLİG*, 55, 103-134.
- Şahin A., Şahin Y. (2020). Türkiye’deki Suriyeli eğitimcilerin gözünden göç ve uyum sürecinde eğitimin işlevi ve barışa katkısı. *Harran Education Journal*, 1, 63-87.
- Taşar H. H. (2019). Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin yükseköğretim sorunları: Adıyaman Üniversitesi örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31:160-187.
- Taşçı F. (2009). Bir sosyal politika sorunu olarak göç. *Kamu-İş Dergisi*, 4, 177-204.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. (2013). Resmî Gazete: 11.04.2013, Kanun Numarası: 6458.
- Yaman F. (2017). Uyum ve ötekileşme ayrımında Suriyeli sığınmacılar. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3, 91-110.
- Yükseköğretim Kurulu (2019). *Türkiye Yükseköğretim Sistemi*. Ankara
- YÖK (2020). istatistik.yok.gov.tr. Erişim tarihi, 08.06.2020.